ÚSTAV KONSTRUOVÁNÍ

Stress-management

Work-Life Balance

ÚSTAV KONSTRUOVÁNÍ
Fakulta strojního inženýrství / Vysoké učení technické v Brně

12. 12. 2018

Pavel Humpolíček, Ph.D.

PREZENTACE A DALŠÍ MATERIÁLY KE STAŽENÍ:

down.hump.cz/MU

PhDr. **Pavel Humpolíček**, Ph.D.

Psychologické poradenství a diagnostika, terapie
– privátní praxe – Bystřice pod Hostýnem, Brno
www.p-s-y-c-h-o-l-o-g.cz

Psychologický ústav FF Masarykovy univerzity (Brno)
- odborný asistent klinické psychologie
www.psych.phil.muni.cz

STRESS

THERE ARE ONLY TWO TIMES I FEEL STRESS:

DAY AND NIGHT.

PRINCIPY

Stres je **vždy a všude**!

Stres je dobrý rádce a špatný pán; Stres **je funkční**.

Jsme schopni ovlivnit **délku & intenzitu**, nikoli počátek stresové reakce.

Stres není důvod ke stresu …

… tak jako tak … **je vždy a všude s námi …**

Krátké info video

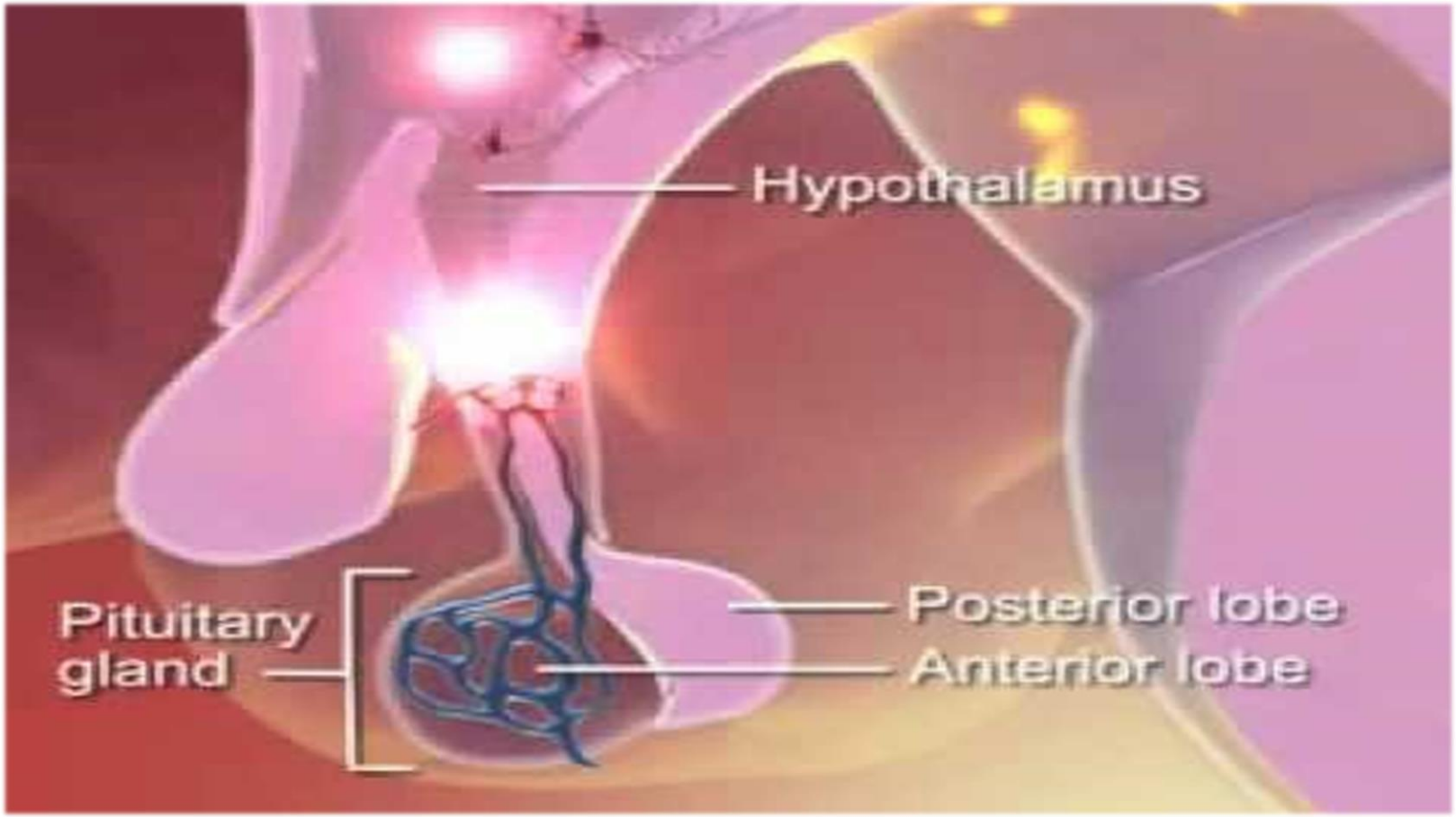

http://www.youtube.com/watch?v=BIfK0L8xDP0

STRES STRES

EU x DI

AKUTNÍ x CHRONICKÝ

HYPER x HYPO

Akutní stres(or)

krátce trvající; rychlá a účinná akce směřující k přežití jedince

Chronický stres(or) = dlouho trvající, všepronikající

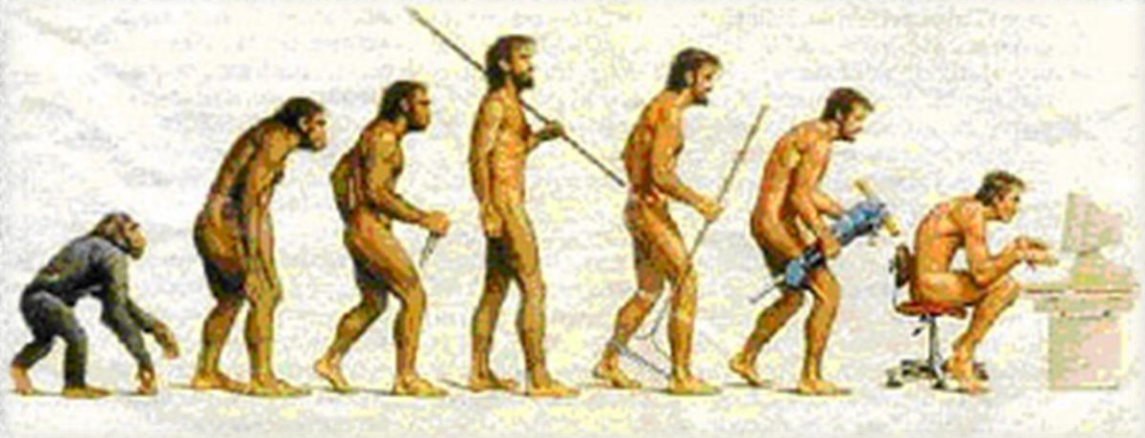

Důsledky stresu

STRESSORS

- Rodinné vztahy
- Kritika
- Finanční nesnáze
- Potřeba uspět
- Zkoušky
- Přátelé
- Rozhodnutí
- Nové situace

FIGHT (boj)

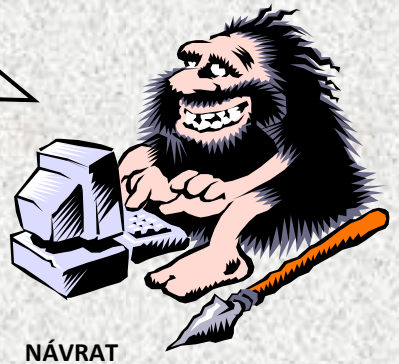

FLIGHT (útěk)

NÁVRAT DO NORMÁLU

COPING

COPINGOVÉ STRATEGIE

RELAXACE

Aktivní / Pasivní

BEZ VYUŽITÍ COPINGu

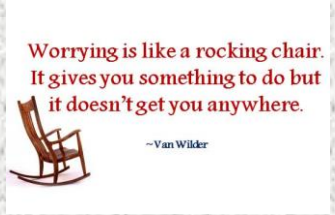

VYČERPÁNÍ

TĚLESNÉ či DUŠEVNÍ NEMOCI

ŠPATNÉ STRAVOVÁNÍ

ÚNAVA

NEGATIVNÍ MYŠLENKY

…

FAKTA

chronický stres

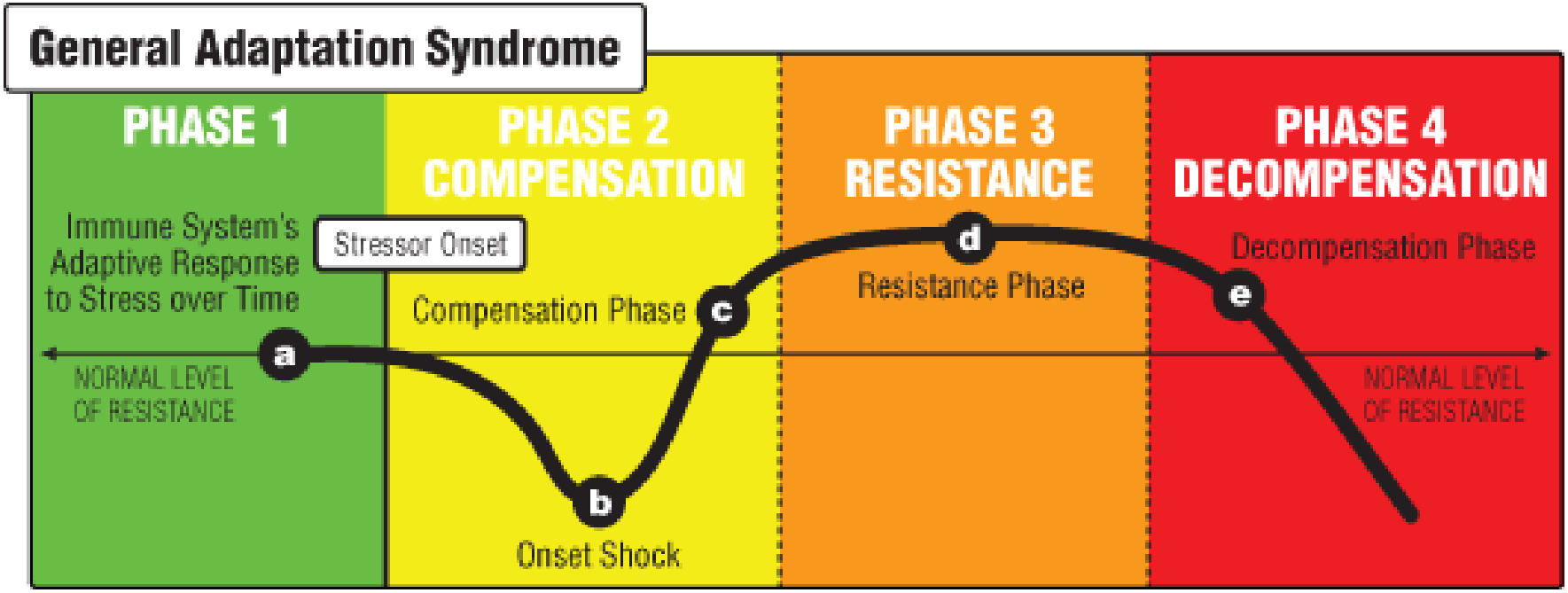

PRINCIPY

ANXIETY
scared
chest
tense
panic
trembling
tension
angst
jumpy
stress
fear
sweating
headache
feelings
emotional

PRINCIPY

ÚZKOST

INFORMACE

FOBIE

STRACH

PRINCIPY

ÚZKOST

ANTICIPACE

FOBIE

IMAGINACE

STRACH

PRINCIPY

Well-being
&
Work-Life Balance

Kde má člověk pořád brát dostatek Energie?

Většinou jen

ZDROJE „POD KONTROLOU“

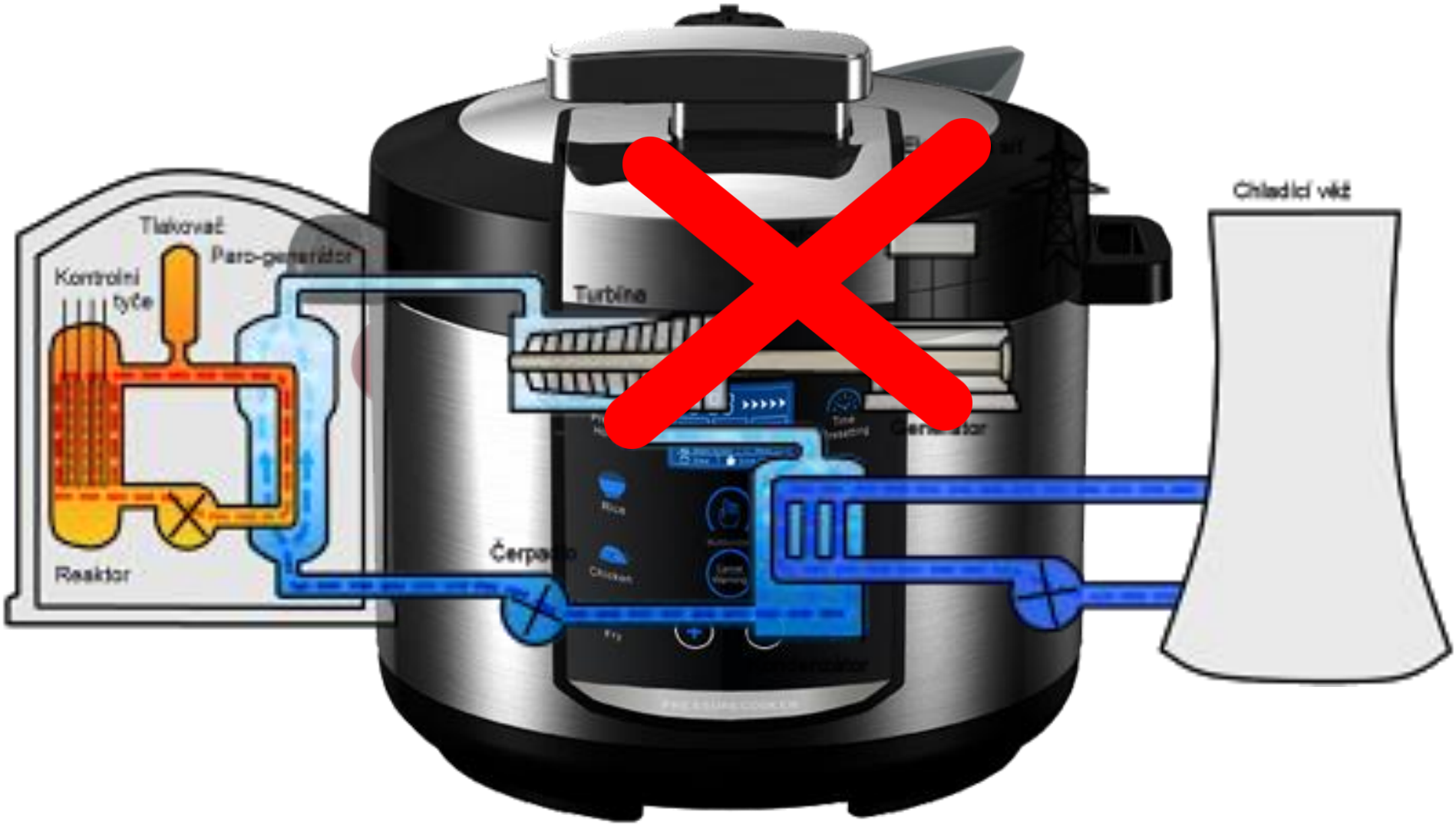

Klíčová slova:

a. **neuroplasticita**
b. **habituace, generalizace**
c. **GAS**, Hans Selye
d. **koncentrace a imaginace**
e. **(P.S.)^2** neboli **DrEaMS**
f. **TE**(T)**RI**(S) neboli **SET**
   sebe/reflexe, ´feed-back´
g. **TT** neboli **HW**

PRINCIPY

Stres je **vždy a všude**!

Stres je dobrý rádce a špatný pán; Stres **je funkční**.

Jsme schopni ovlivnit **délku & intenzitu**,
nikoli počátek stresové reakce.

Stres není důvod ke stresu …

… tak jako tak … **je vždy a všude s námi …**

PRINCIPY

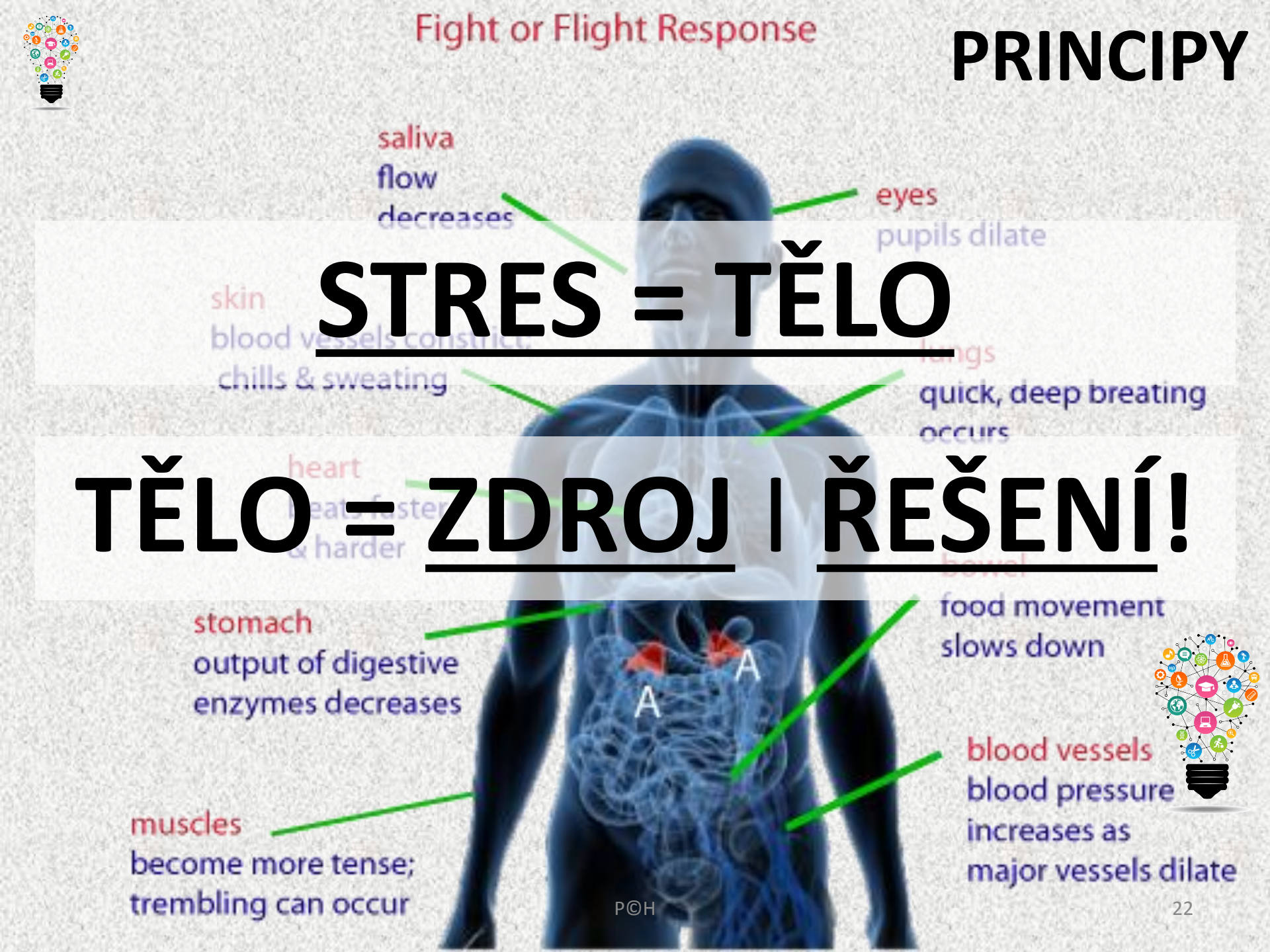

STRES = TĚLO

TĚLO = ZDROJ I ŘEŠENÍ!

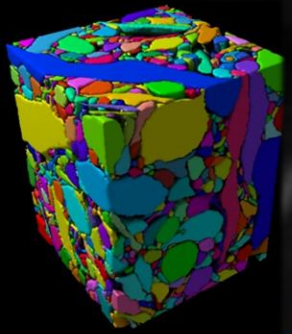

KOMPLEXNÍ & KOMPLIKOVANÝ

CONNECTOME

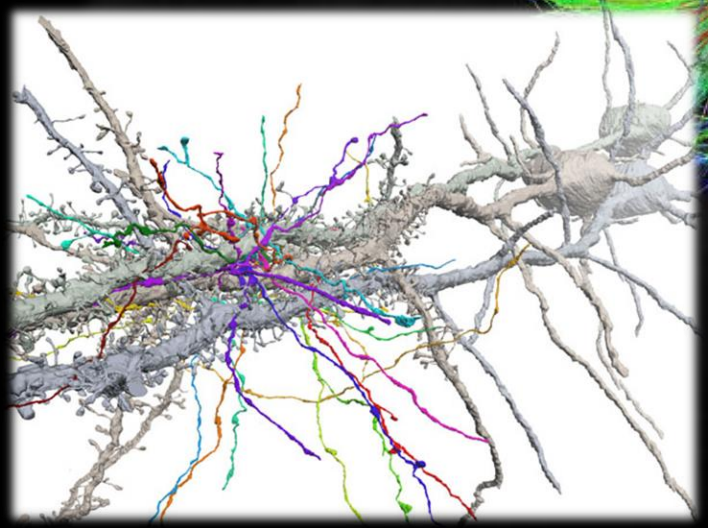

P©H

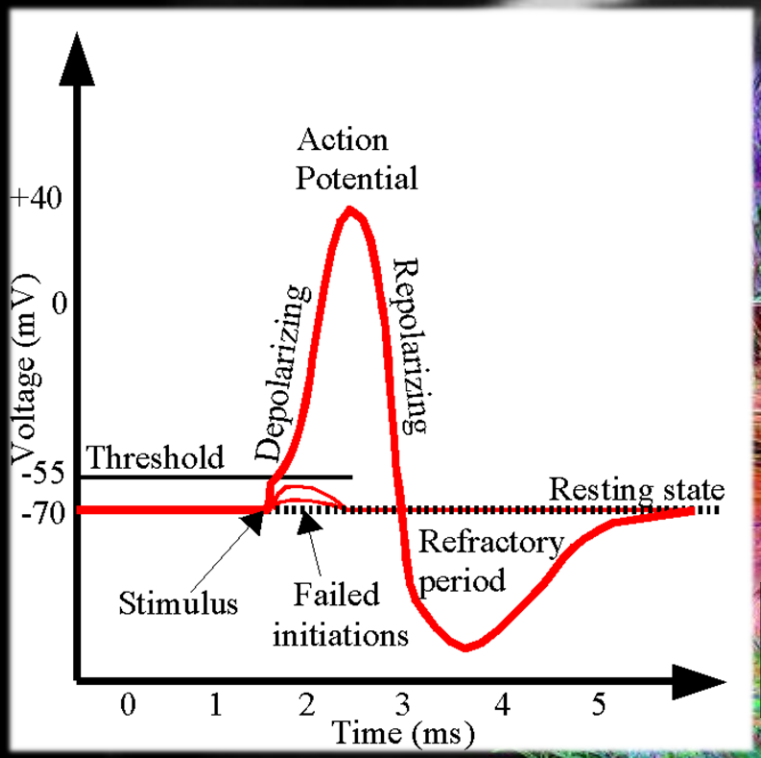

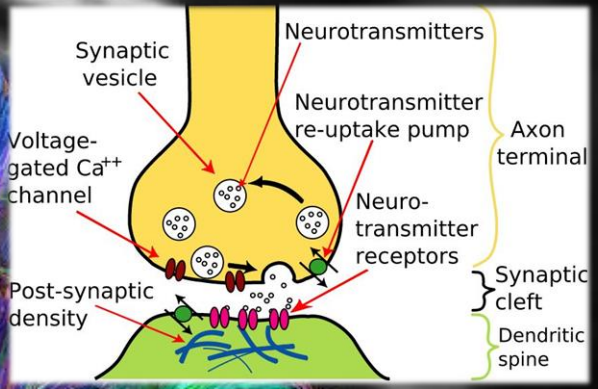

SLOŽITÝ & „RYCHLÝ“

2 metry

myelinizovaný axon kolem **120 m/s**

430 km/h

ne-myelinizovaný axon kolem **2 m/s**

7 km/h

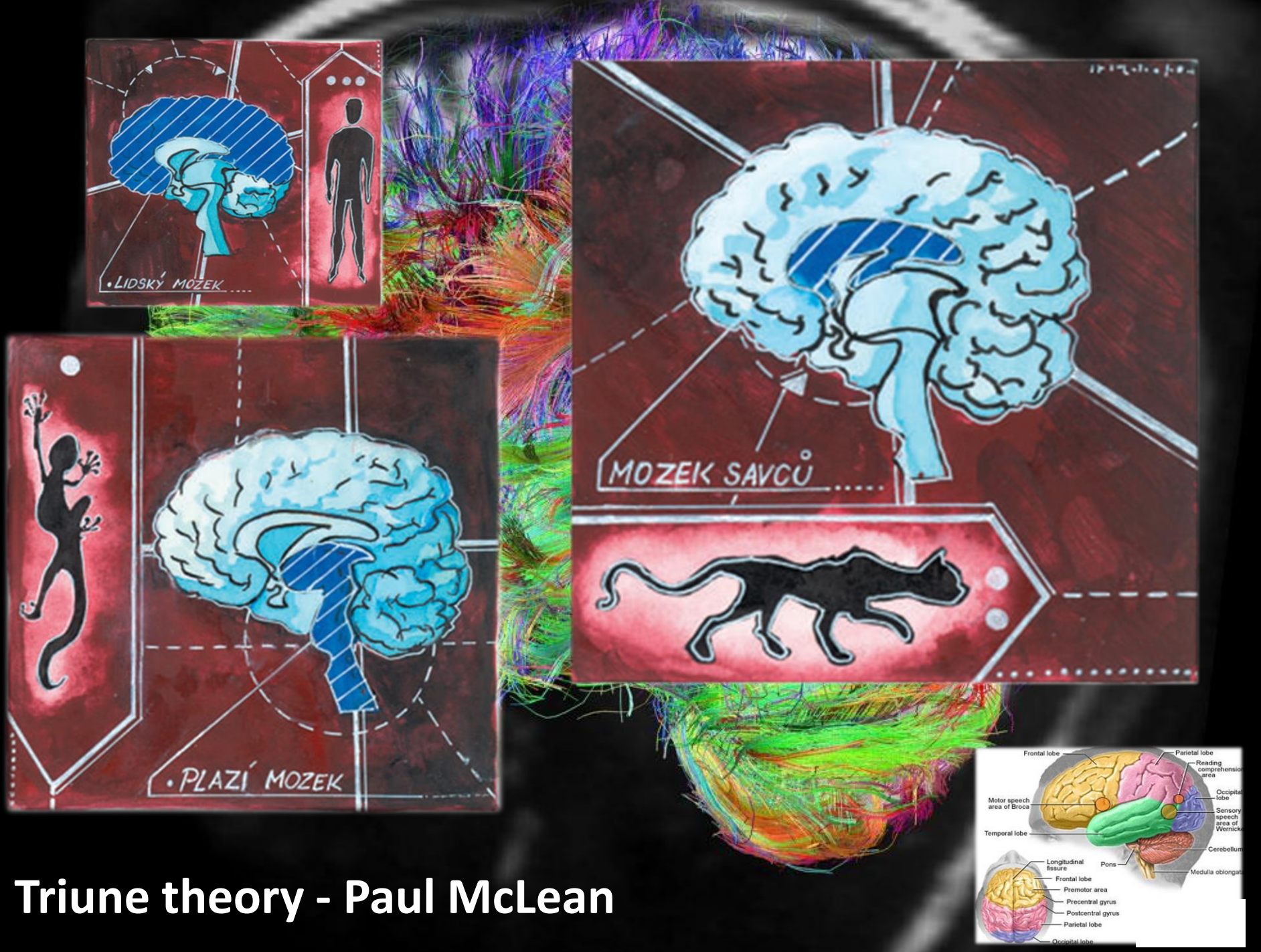

Triune theory - Paul McLean

The Limbic ("Border") System

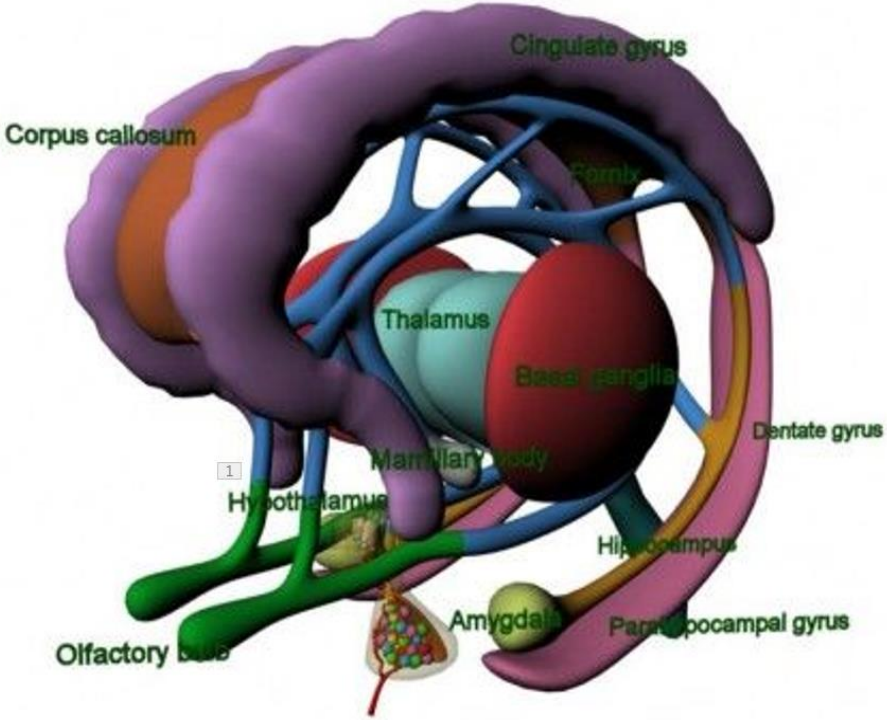

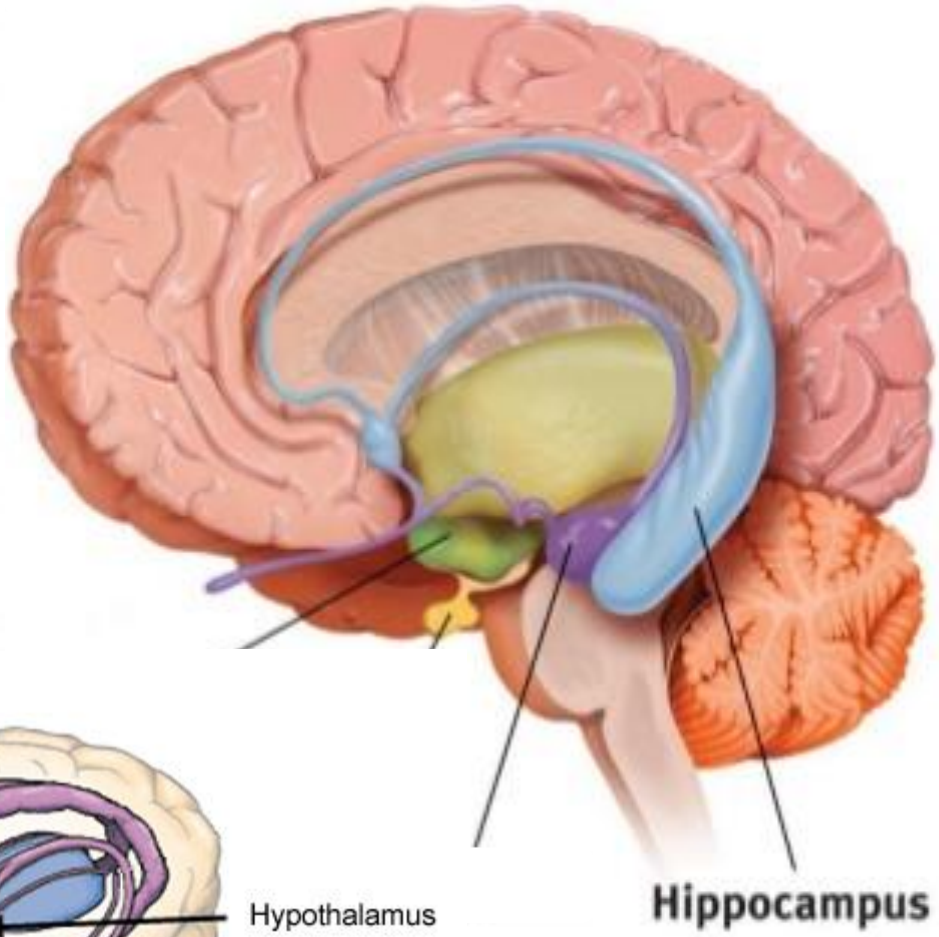

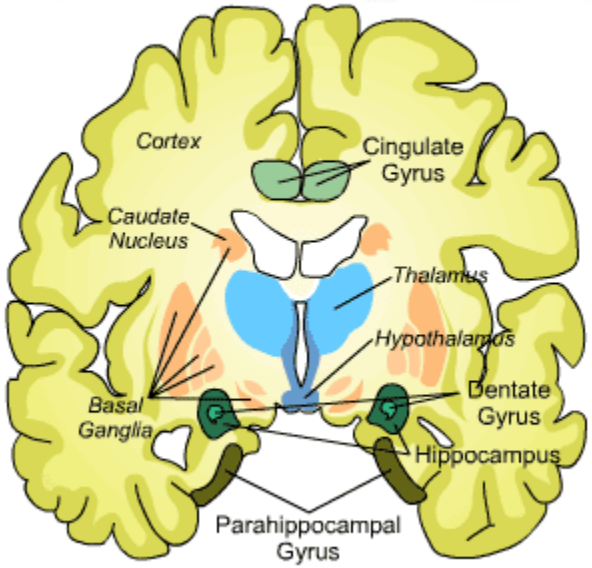

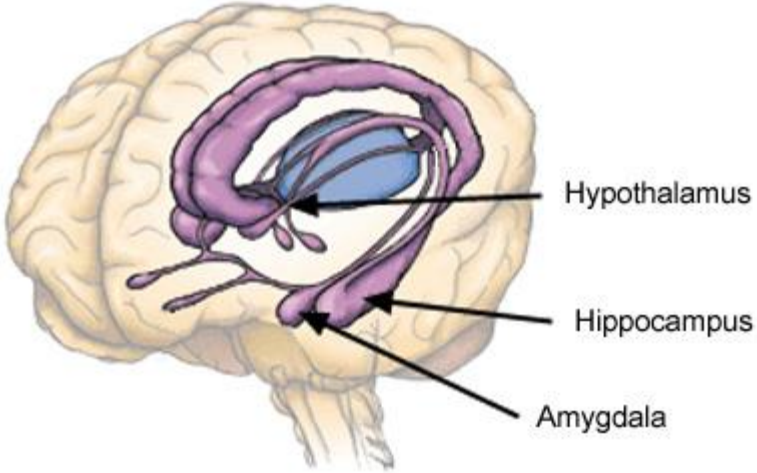

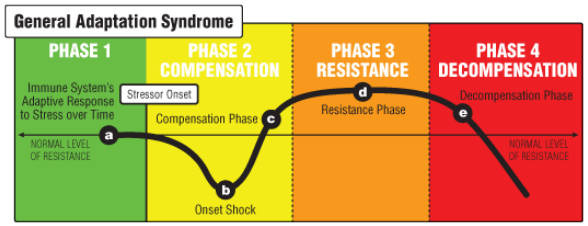

GAS

Obecný adaptační syndrom - Hans Selye

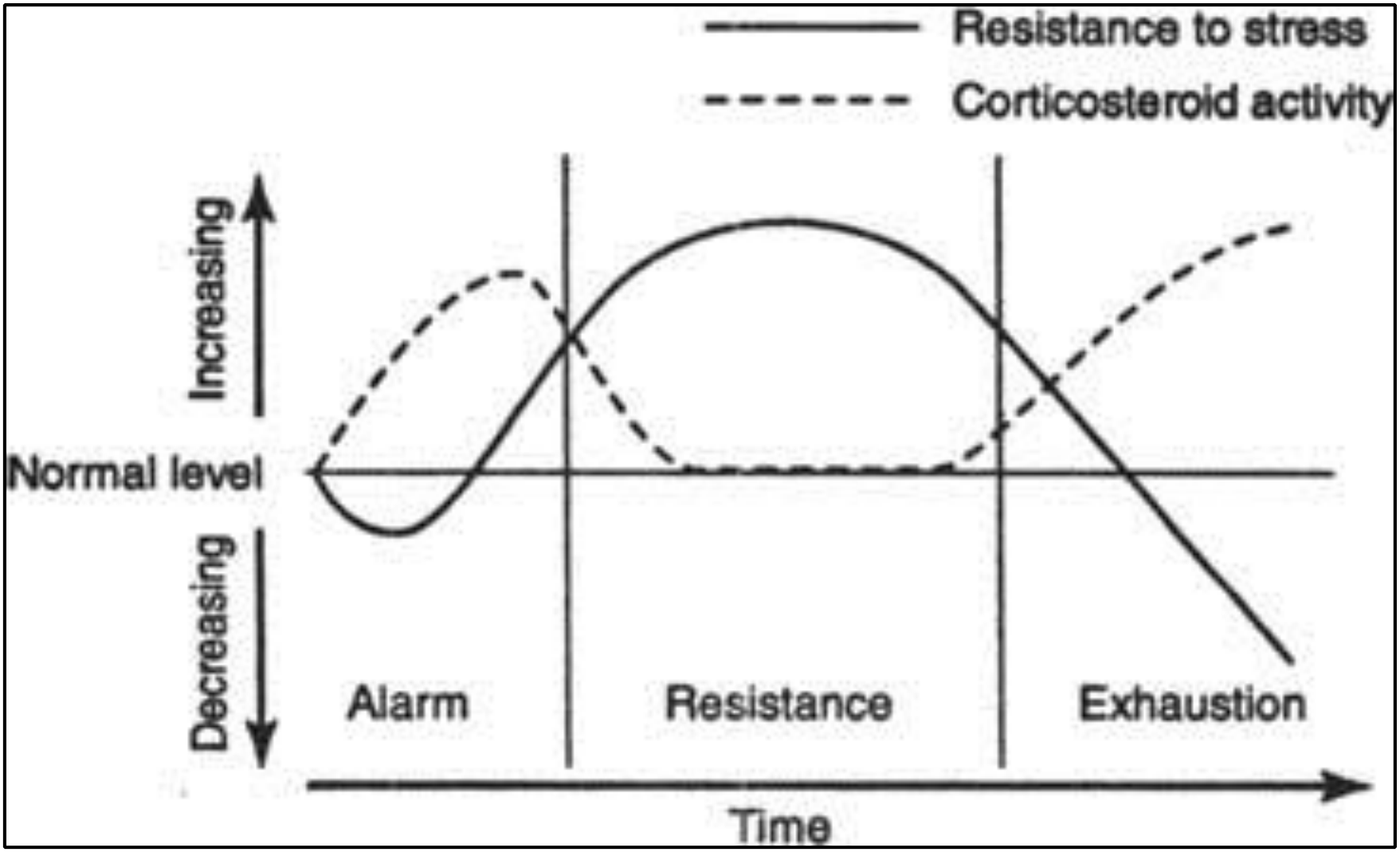

Principy

Habituace pomáhá i škodí …

Soustřeď se, koncentruj, **uvědomuj si …**

& **zůstaň v pohodě**, zdravý a živý**.**

Principy

Neuroplasticita pracuje pro nás …

… po celý život.

Use it, or lose it!

Principy

Jaké znáte lidské kognitivní, poznávací procesy?

Jak poznáváme svět?

Jak jsem přesní ve svých odhadech a hodnoceních?

Který z poznávacích procesů je ten nejdůležitější?

SOUSTŘEDĚNÍ, POZORNOST …

Vnímání

Paměť

Pozornost

Myšlení

Rozhodování

Vůle

Představivost

…

PRINCIPY

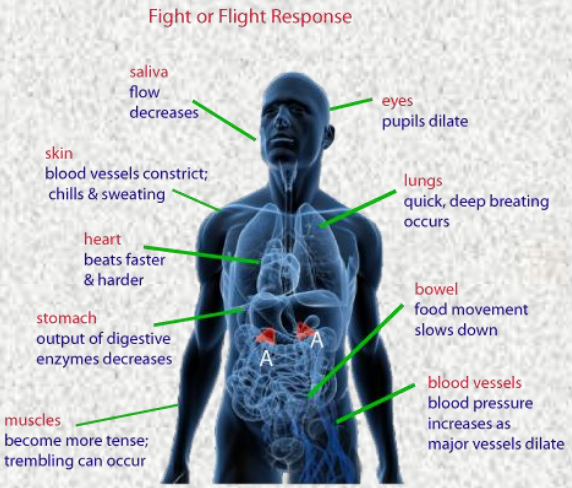

Jak na každodenní stres?

DrEaMS

(P.S.)²

Jen několik „věcí“

je nutno si důsledně zachovávat
v co největší možné pravidelnosti.

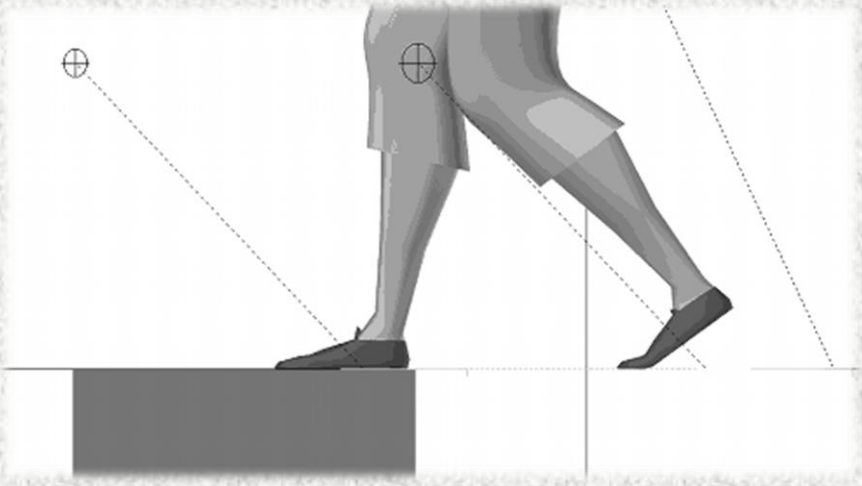

HOMEOSTÁZA
&
PREVENCE

individuální (s)potřeba
nejlépe voda (neperlivá)

většinou mezi
2 a 3,5 litry denně

Ověření optimálního příjmu tekutin:
čirá / průzračná / vodová **barva moči**
v průběhu odpoledne (14 - 17)

The eatwell plate

Use the eatwell plate to help you get the balance right. It shows how much of what you eat should come from each food group.

Department of Health in association with the Welsh Assembly Government, the Scottish Government and the Food Standards Agency in Northern Ireland

© Crown copyright 2008

HOMEOSTÁZA & PREVENCE

Rozmanitá strava:

sacharidy, bílkoviny, tuky;

vitamíny, **minerály** a **enzymy**;

vláknina

MICROBIOME

Rob Knight:

How our microbes make us who we are

www.ted.com/talks/rob_knight_how_our_microbes_make_us_who_we_are

TED Ideas worth spreading

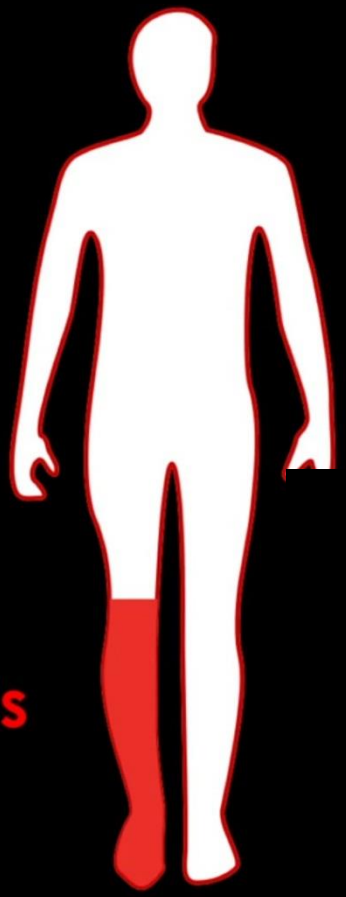

10 trillion
human cells

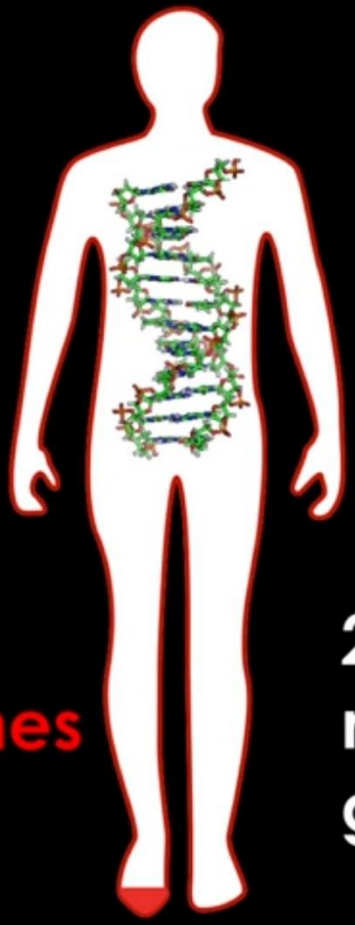

20,000
human genes

2-20 million
microbial
genes

amandapair.com

individuální ale biologicky podmíněná
většinou **7,5 +/- 1,5** hodin(y) denně

Ověření:

pocit svěžesti
brzy po probuzení
(nejméně 3 – 5 hodin)

EEG wave form

Awake

Sleep stage 1

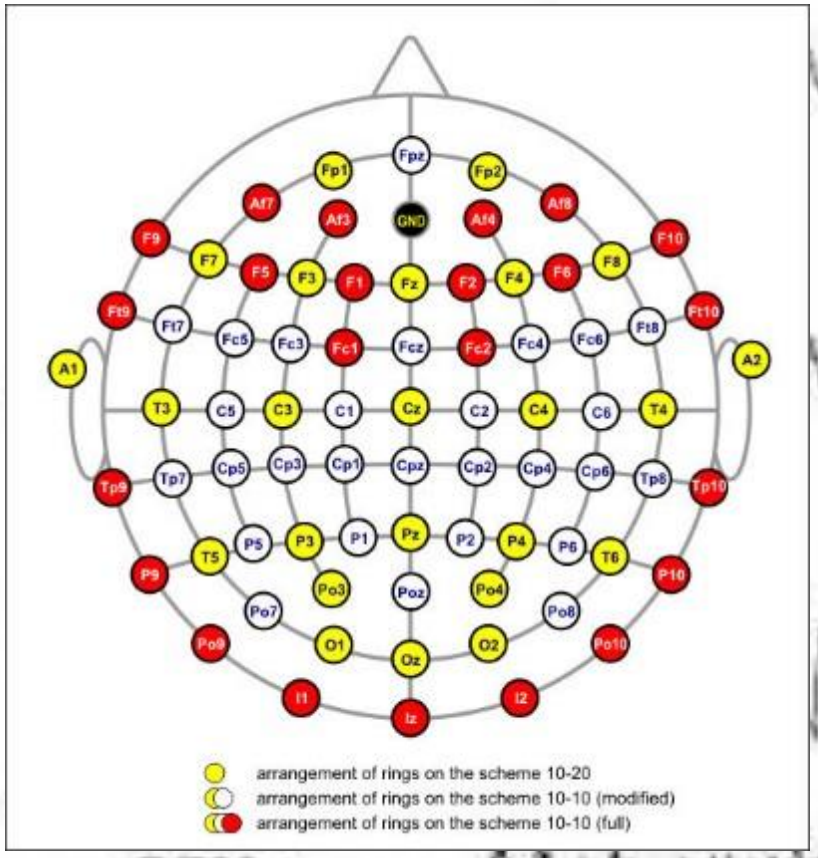

REM

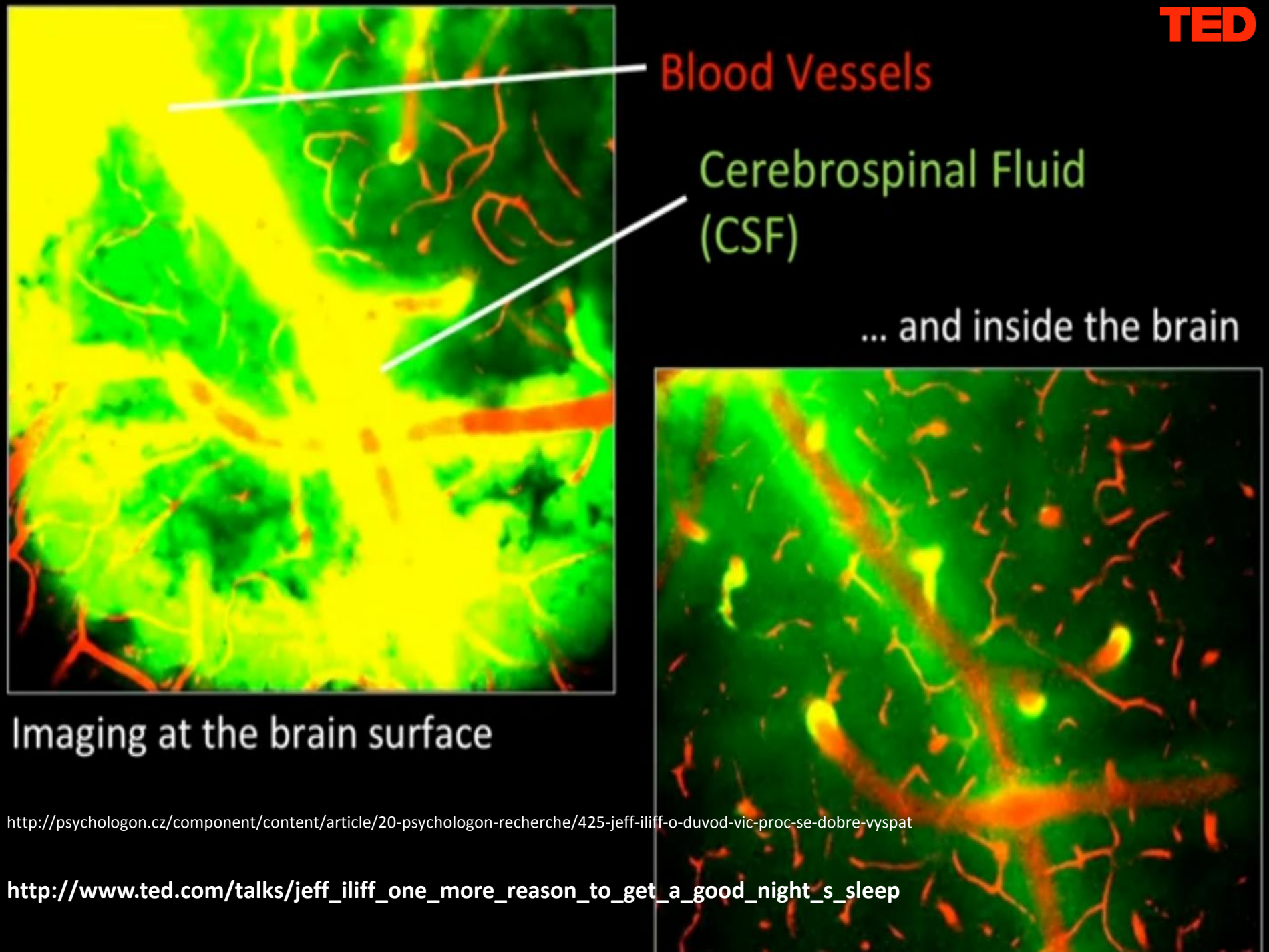

http://psychologon.cz/component/content/article/20-psychologon-recherche/425-jeff-iliff-o-duvod-vic-proc-se-dobre-vyspat

http://www.ted.com/talks/jeff_iliff_one_more_reason_to_get_a_good_night_s_sleep

Cirkadianní rytmy

HOMEOSTÁZA
&
PREVENCE

hýbat se

alespoň 2 – 3 x týdně (mezi 25 & 45 minutami)

„vytrvalec“ (dlouze v průměrné intenzitě)

Ověření, fyzická reakce:
(nejméně 25 minut)

mírné pocení
zvýšený tep srdce
nemožnost plynule hovořit

Self-management

bio-psycho-sociální model
(v životě a práci)

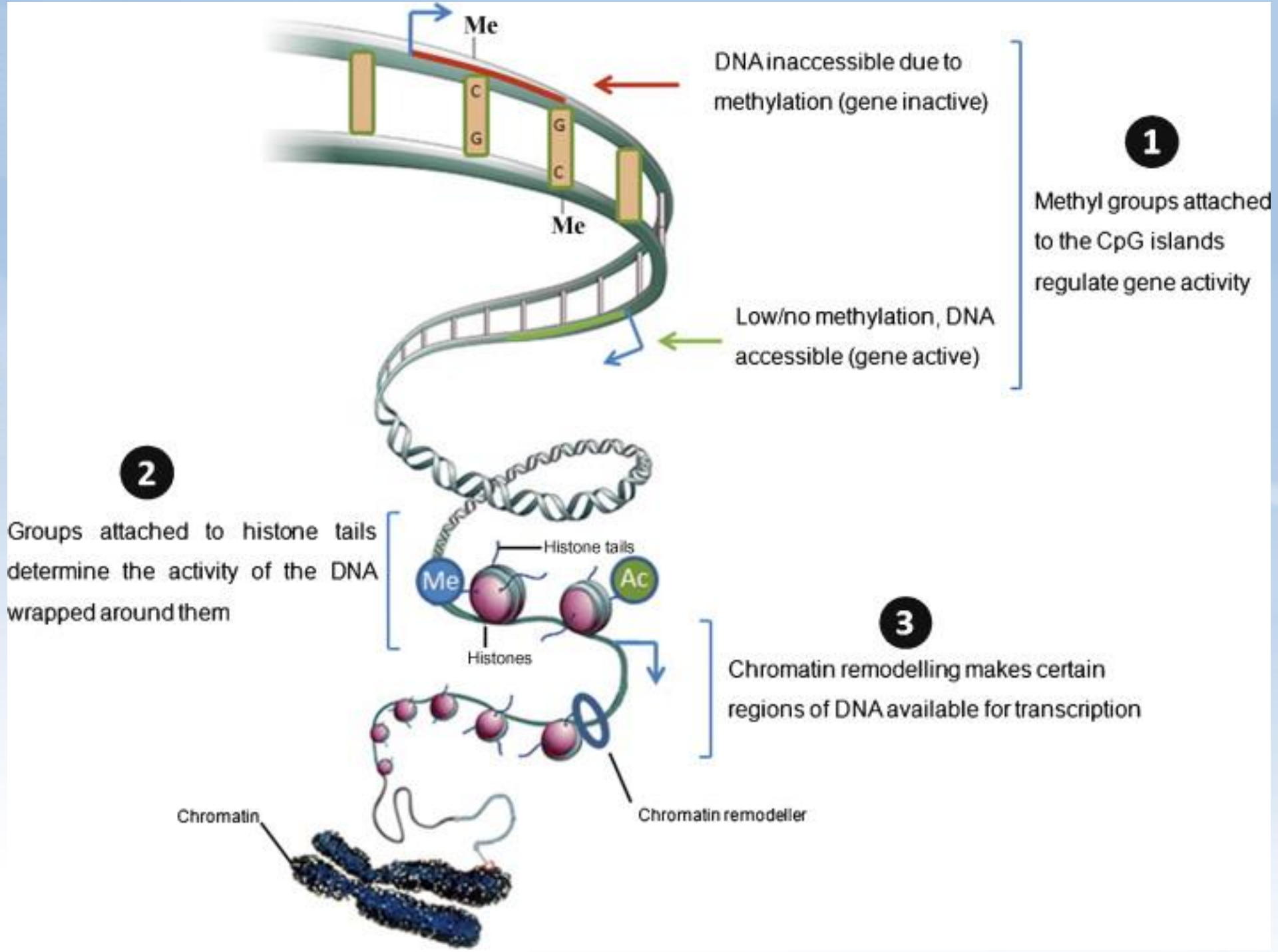
Me
C
G
G
C
Me
DNA inaccessible due to methylation (gene inactive)
1
Methyl groups attached to the CpG islands regulate gene activity
Low/no methylation, DNA accessible (gene active)
2
Groups attached to histone tails determine the activity of the DNA wrapped around them
Histone tails
Me
Ac
Histones
3
Chromatin remodelling makes certain regions of DNA available for transcription
Chromatin
Chromatin remodeller

Self-improvement

maximální efekt s minimálním úsilím

Sebe/Reflexe

Mírou všech věcí je **člověk**

jsoucích,
že jsou,

a nejsoucích,
že nejsou.

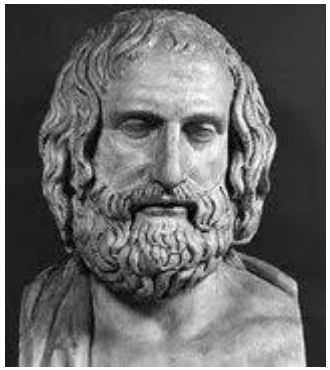

Prótagorás z Abdér

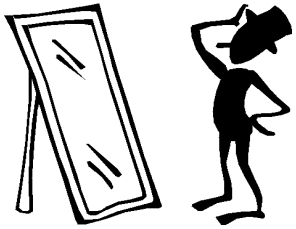

Jednoduché otázky podporující schopnost sebe/reflexe:

CO (teď právě) **CHCI ?**

CO (teď právě) **POTŘEBUJU ?**

Jak efektivně žít a pracovat
aneb
jak s minimem dosahovat maxima

TE(T)**RI**(S)

T-E-(T)-R-I-(S)

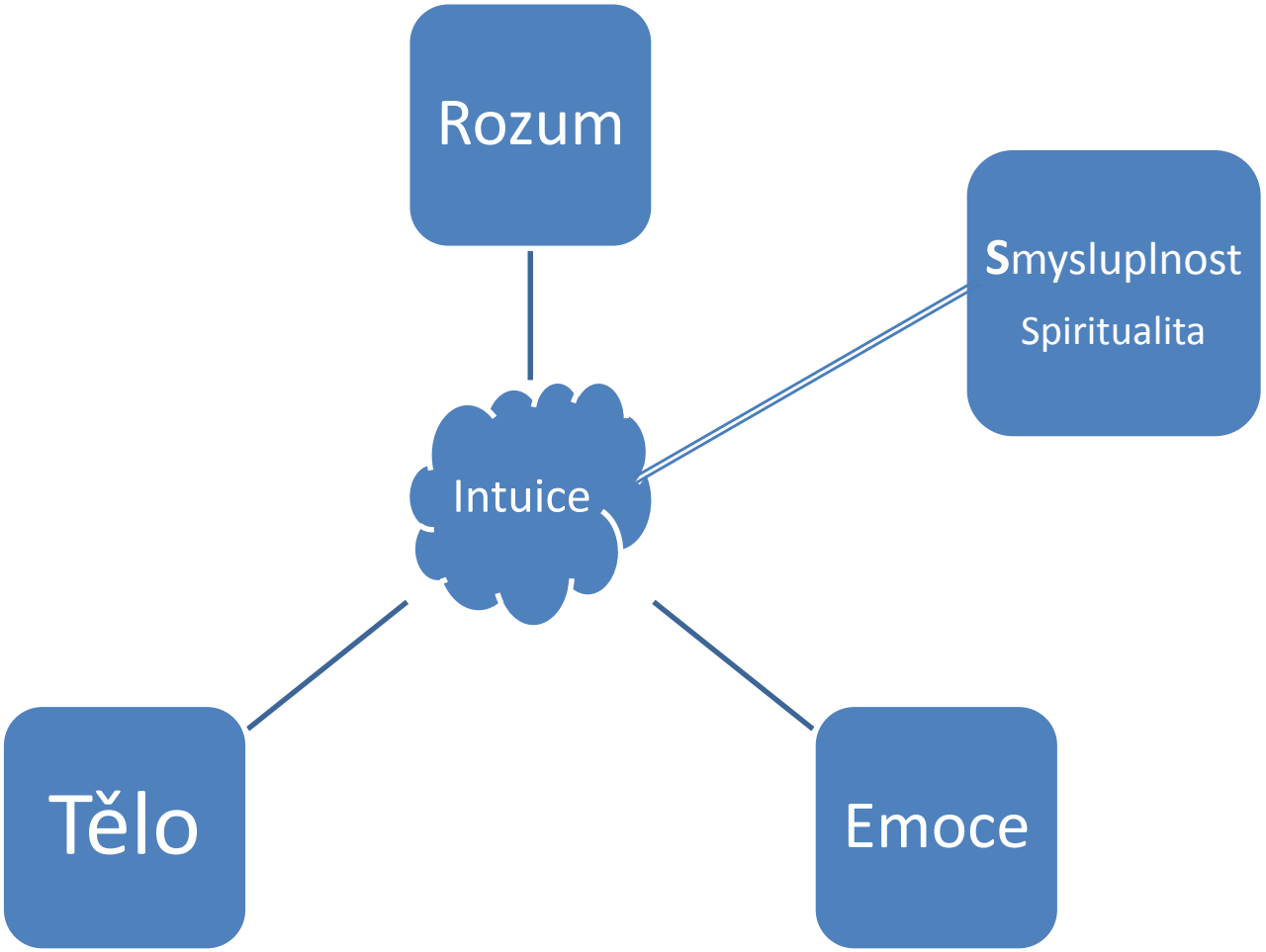

Principy

FEED BACK

S-E-T / I-S / B-E-S-T

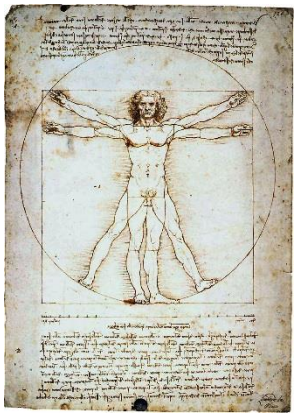

Thoughts

Spiritual

Meaningful

Intuition

Soma

Emotions

INTUICE
Neuropsychologické podklady

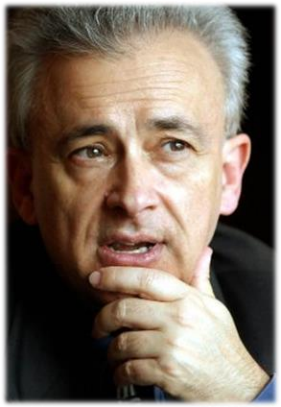

António Damasio

Somatické markery

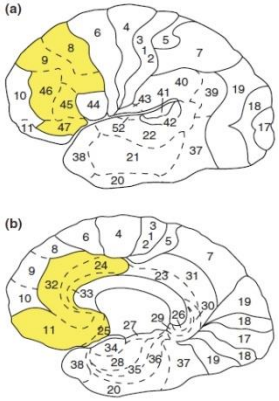

Principy

Naslouchám svému TĚLU a emocím **…**

… a nechávám je **žít**
společně se mnou
a svými vědomými myšlenkami**!**

Vědomá kontrola není ani zdaleka tak mocná,

jak si myslíme.

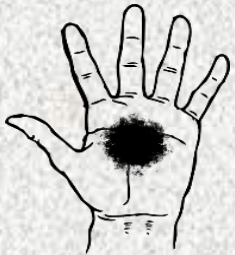

Principy

Neuroplasticita sice pracuje pro nás …

Use it or lose it!

… ale JAK ji mohu využít?

Jak si popovídat s vlastním mozkem?

Jak mozek vlastně pracuje, mluví, myslí…?

ZÁKLADNÍ POJMY

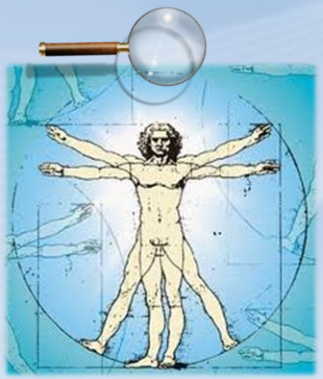

KONCENTRACE

RELAXACE

IMAGINACE

MEDITACE

KONCENTRACE

Sebe-regulace & Mind control

Věříte (svým) smyslům?

Pavel Humpolíček, Ph.D.

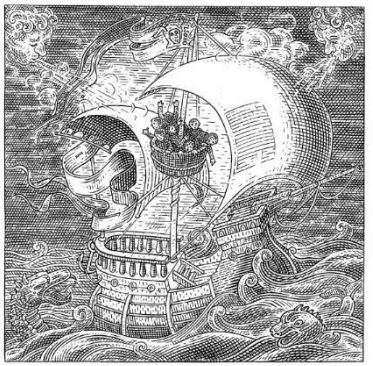

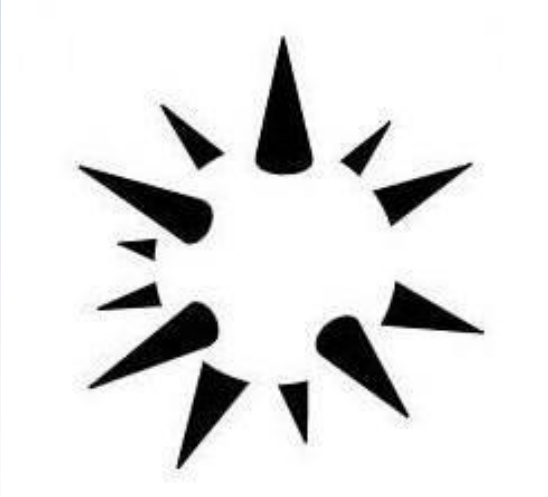

www.scientificpsychic.com/graphics/

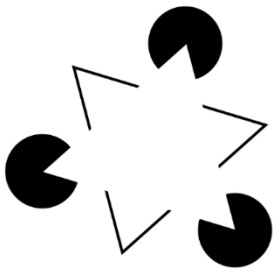

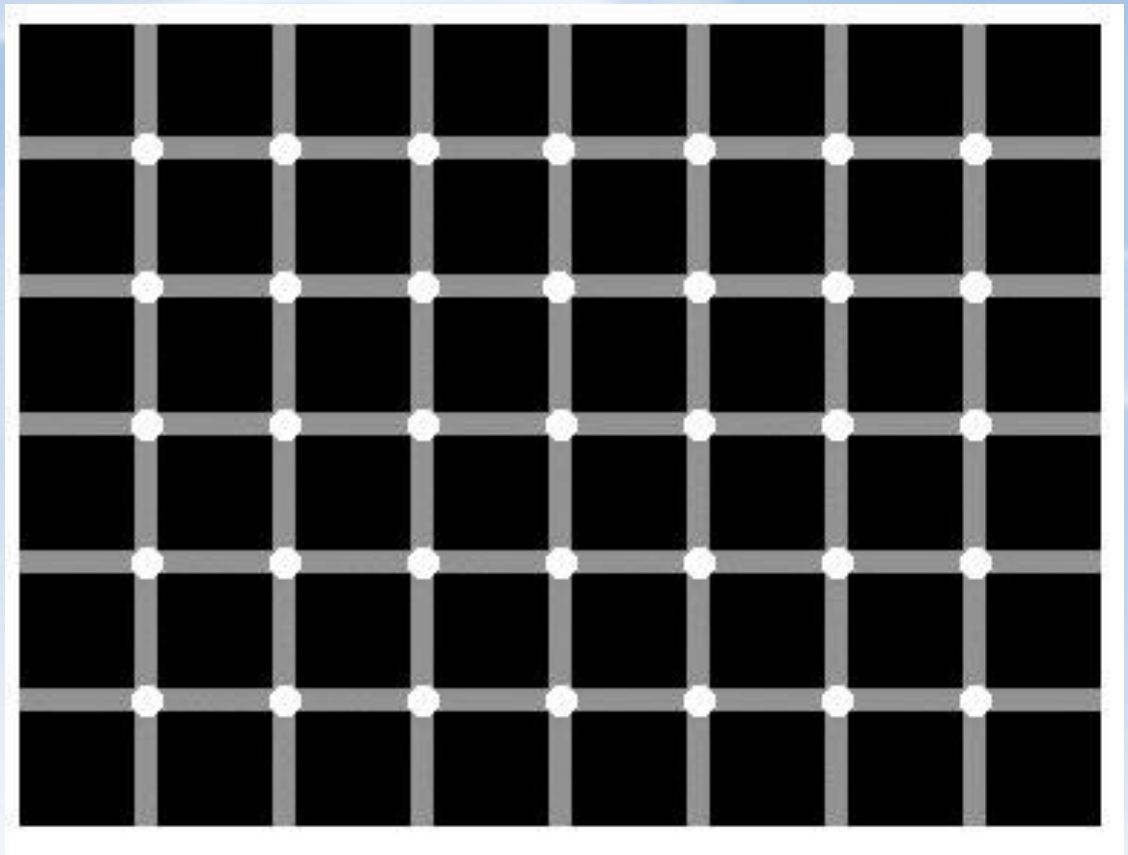

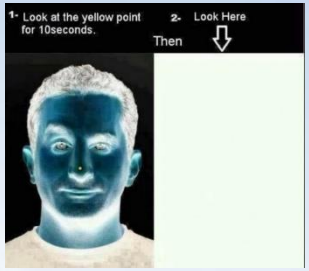
1- Look at the yellow point for 10seconds.
2- Look Here
Then

Audio illusions

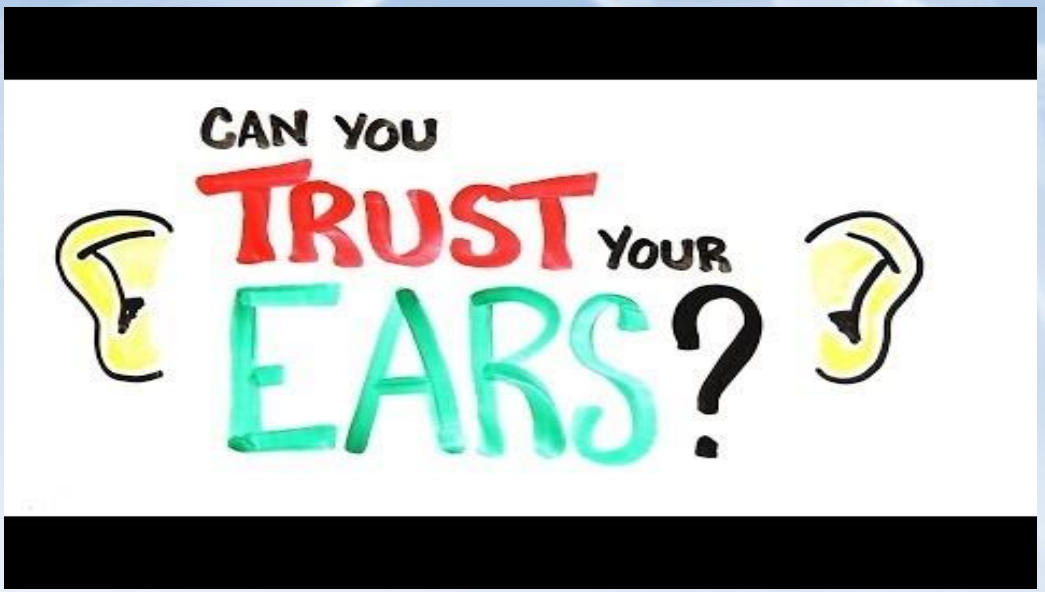

https://www.youtube.com/watch?v=kzo45hWXRWU

Jaké základní smysly používáme?

Který z nich je nejdůležitější pro pocit bezpečí a jistoty?

Vědomá **relaxace/koncentrace**

5 P

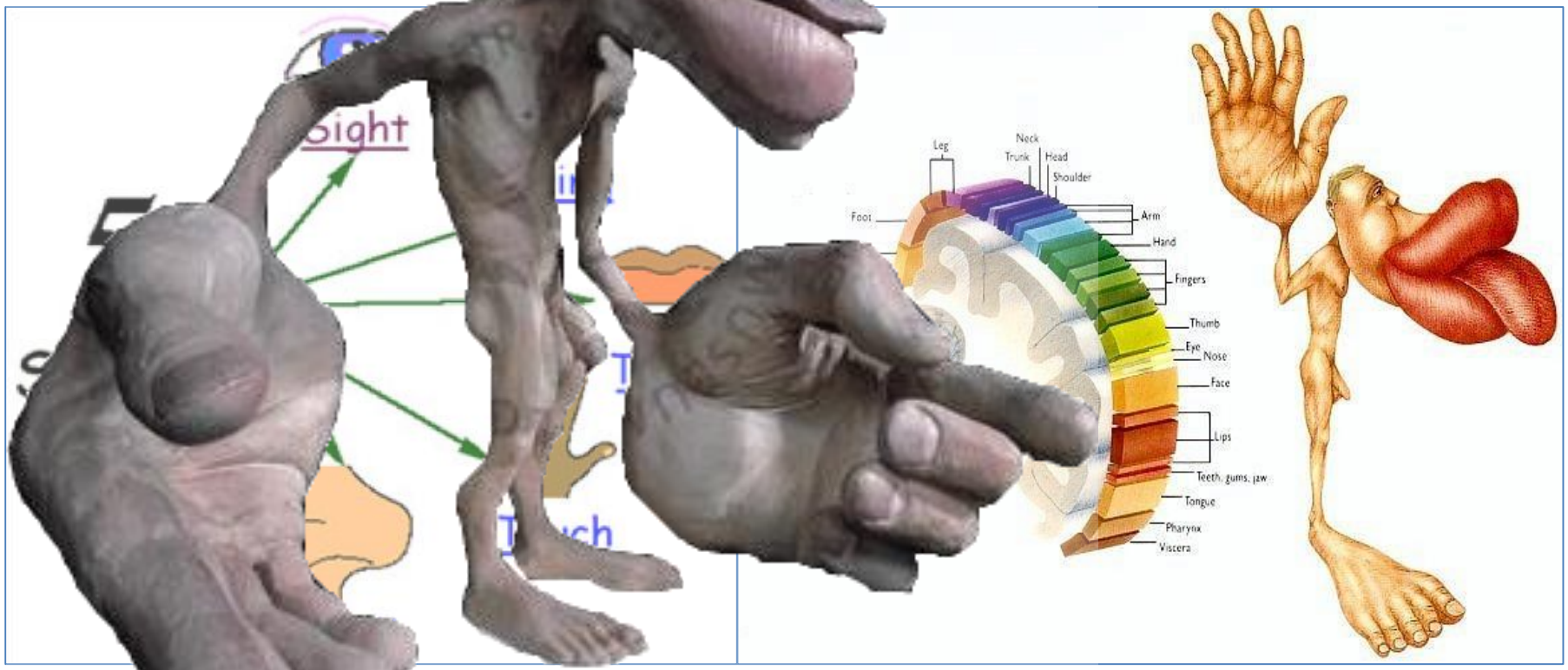

Vědomá **relaxace/koncentrace**

5 P

TĚLO (hmat)
ÚSTA (chuť)
NOS (čich)
OČI (zrak)
UŠI (sluch)

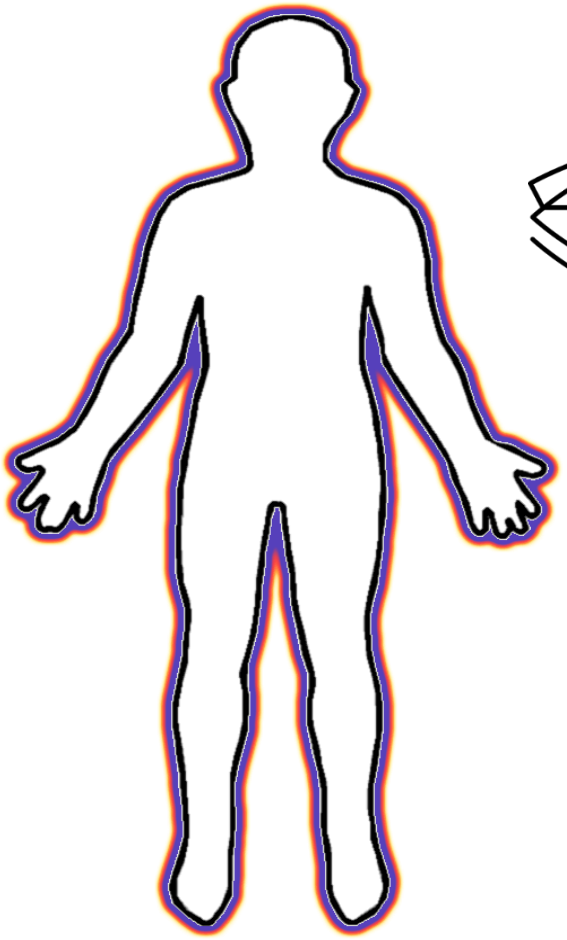

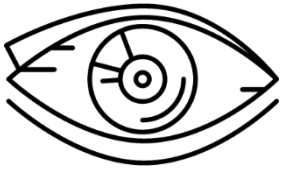

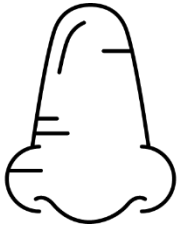

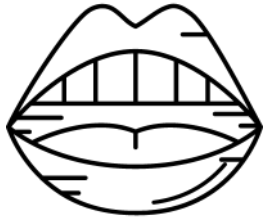

Vědomá **relaxace/koncentrace**

5 P

Mám všech pět pohromadě, co přijde, to zvládnu!

TĚLO (hmat)
ÚSTA (chuť)
NOS (čich)
OČI (zrak)
UŠI (sluch)

3 kroky:

5 x **VNÍMÁM** (všechno)
5 x **VÍM** (uvědomuji si, ujistím se)
a **PROPOJÍM** (Mám všech 5 pohromadě.)

2 cesty:

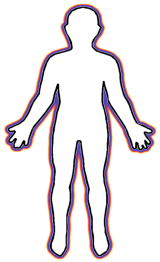

POCIT & ŘEČ
vnímání & rozum
barva & tvar

„Je to fajn,
hmat mi funguje.“

Vědomá **relaxace/koncentrace**

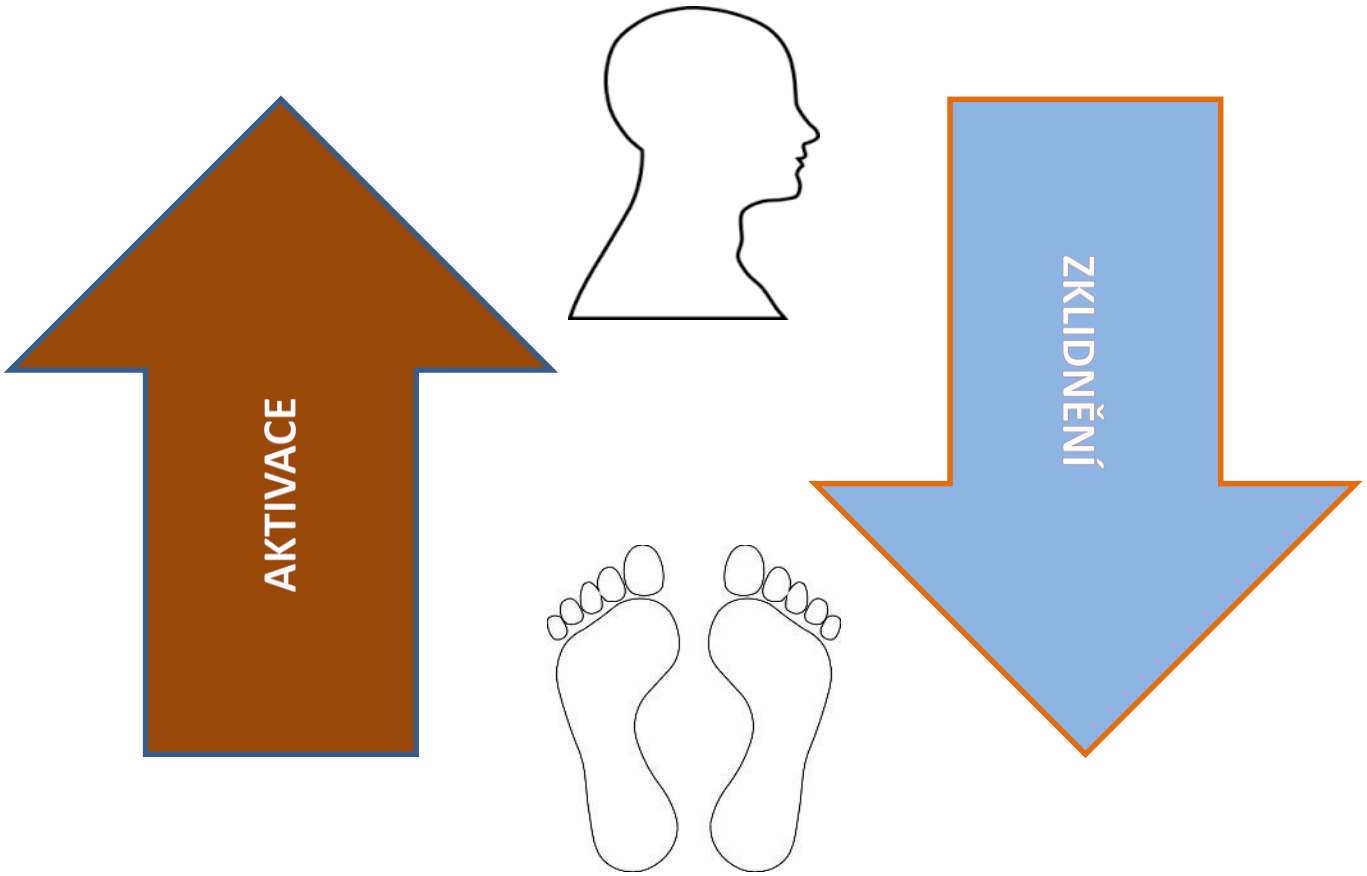

RELAXACE

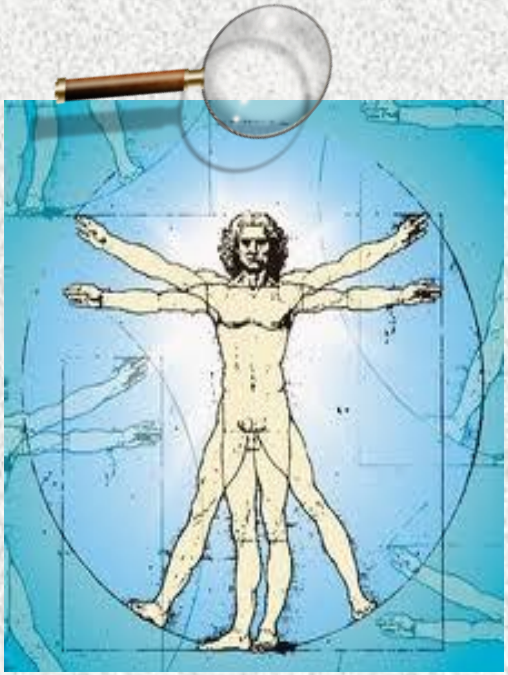

Focus on Principles

Reasons for practicing relaxation?

Arousal&Energy

Refreshment

Recovery

Rest

Attention&Focus

Imagination

Innovation

Inspiration

Feedback: S-E-T

Jacobson´s Progressive Muscular Relaxation

NAPĚTÍ – aktivace svalů
10 vteřin

vs.

10 vteřin
vnímání relaxačního účinku - **UVOLNĚNÍ**

Pozornost se soustředí na rozdíly

mezi

napětím a uvolněním.

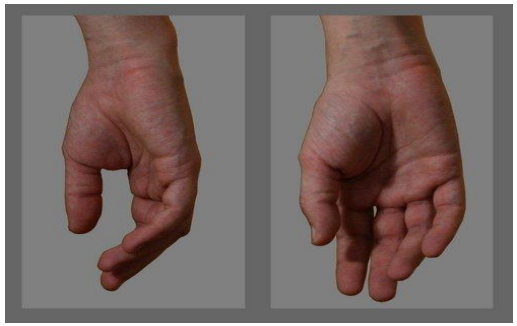

Progressive muscle relaxation technique

www.youtube.com/watch?v=xqKIjKyElmo

RELAXACE & IMAGINACE

Autogenní trénink

- **Svalové uvolnění**
- **Prohřátí těla**
  - od ramen dolů
- *Klidný dech*
- *Klidný tep srdce*
- **Teplo v břiše**
- Chladné čelo

BRITISH AUTOGENIC SOCIETY

PSYCHOLOGON

AT – **UVOLNĚNÍ SVALŮ**

AT – **PROHŘÁTÍ TĚLA**

AT - TEPLO V BRŠE

AT – **CHLADNÉ ČELO**

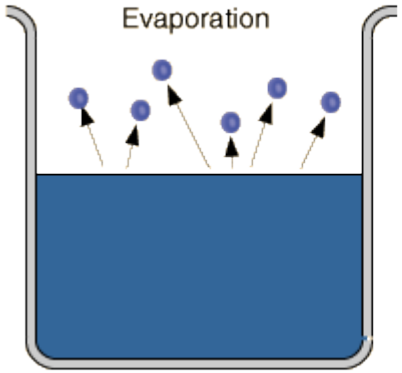

AT – **CHLADNÉ ČELO**

Praktické využití
relaxačních technik

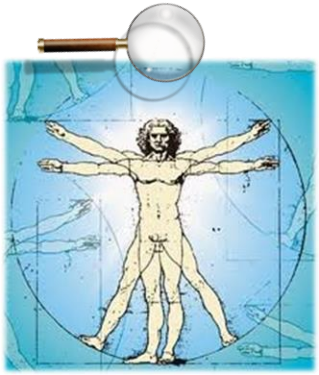

Pavel Humpolíček, Ph.D.

Dej si šlofíčka!

Stačí jen pár minut

několikrát denně...

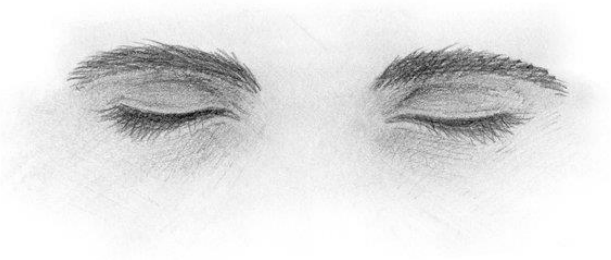

... se zavřenýma očima.

Principy

Relaxace? Jak snadné!

<u>Uvolněné svaly</u> & <u>Hřejivé teplo</u>

neboli

TT

Tíha & **T**eplo

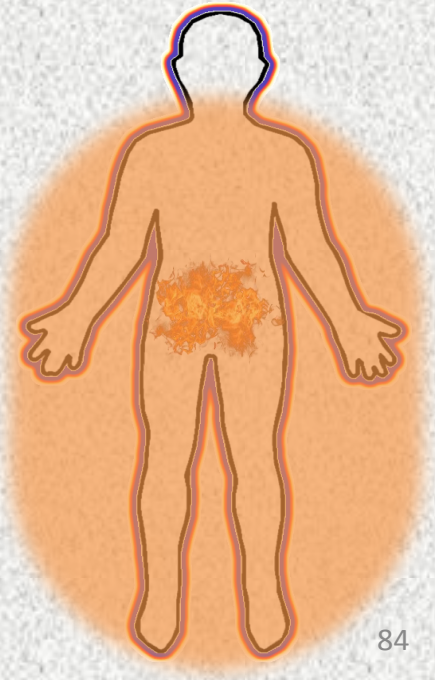

A k čemu to …

KONCENTRACE

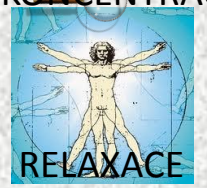

RELAXACE

IMAGINACE

MEDITACE

spánek, aktivní osvěžení

efektivita, adaptace, zvládání (coping)

(s minimem dosáhnout maxima)

kreativita, mentální aktivita

(plánování, time management, sociální vztahy, sebereflexe, paměť, řešení konfliktů …)

Well-being, Work-Life-Balance

seberozvojové aktivity

zdraví

(bio-psycho-socio-spirituální homeostáza)

BÝT EFEKTIVNÍ

DODATKY,

DOPLŇKY,

RŮZNÉ …

PSYCHOSOMATIKA

Functional Somatic Syndromes

Gastroenterology	Irritable Bowel Syndrome Functional dyspepsia
Cardiology	Atypical chest pain
Neurology	Common Headache Chronic fatigue syndrome
Rheumatology	Fibromyalgia Complex regional pain syndromes (Reflex sympathetic dystrophy)
Gynaecology	Chronic pelvic pain
Orthopaedics	Chronic back pain

Dodatek: Zárodečné listy

The **ectoderm** generates the outer layer of the embryo, and it forms from the embryo's epiblast. The ectoderm develops into the surface ectoderm, neural crest, and the neural tube.

The surface ectoderm develops into: epidermis, hair, nails, lens of the eye, sebaceous glands, cornea, tooth enamel, the epithelium of the mouth and nose.

The neural crest of the ectoderm develops into: peripheral nervous system, adrenal medulla, melanocytes, facial cartilage, dentin of teeth.

The neural tube of the ectoderm develops into: brain, spinal cord, posterior pituitary, motor neurons, retina.

Dodatek: **Akupunktura**

… is the stimulation of specific acupuncture points along the skin of the body involving various methods such as penetration by thin needles or the application of heat, pressure, or laser light…

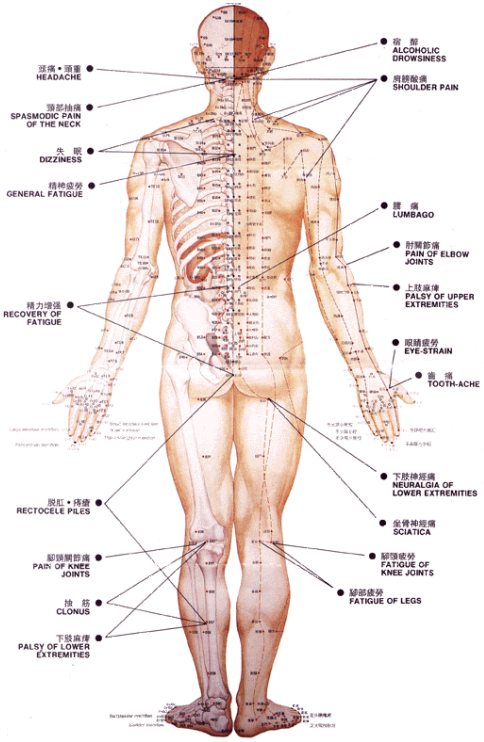

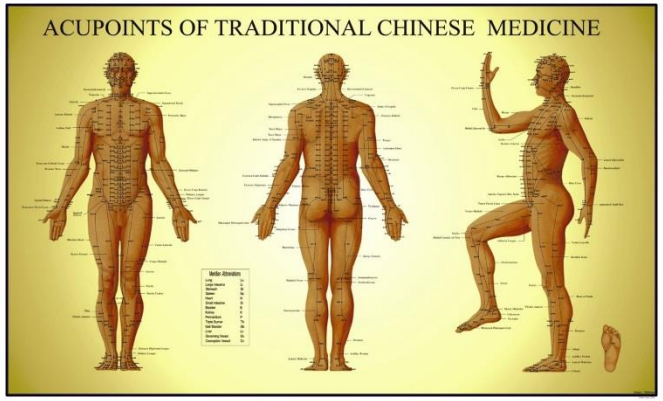

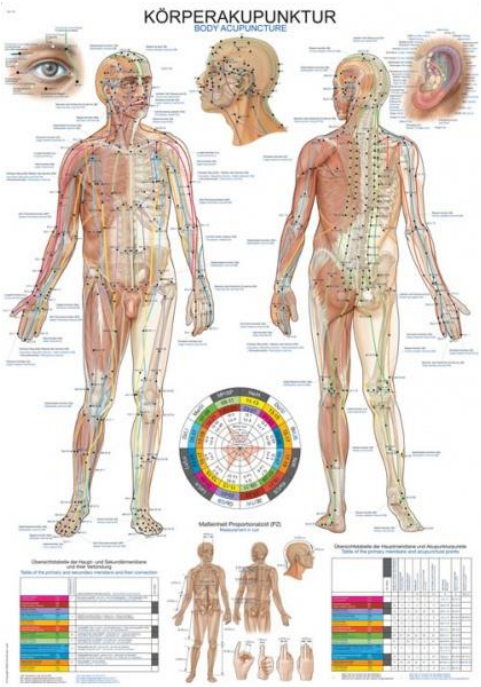

Dodatek: Headovy zóny

- **Referred pain**, also called **reflective pain**, from visceral organs tends to be expressed on the specific area of body surface, called as Head's zone.
- Sympathetic referred pains of viscera appear on the body trunk.

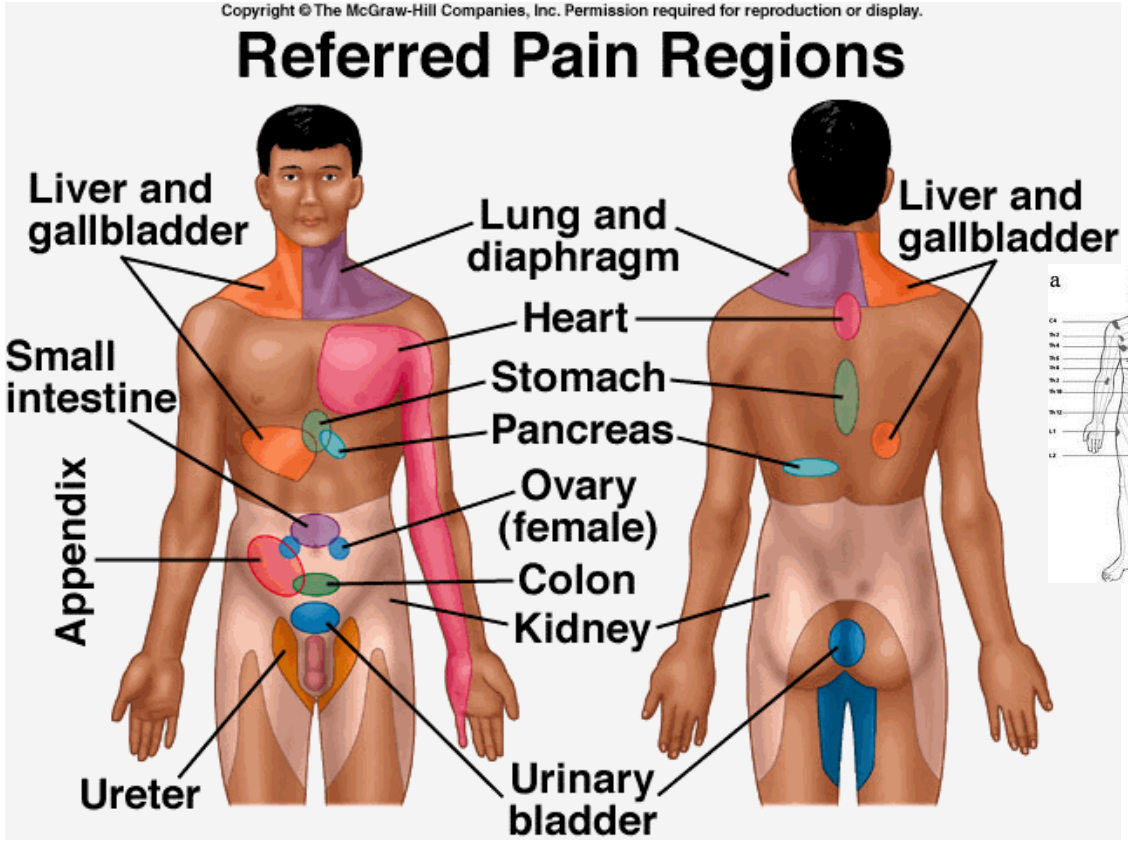

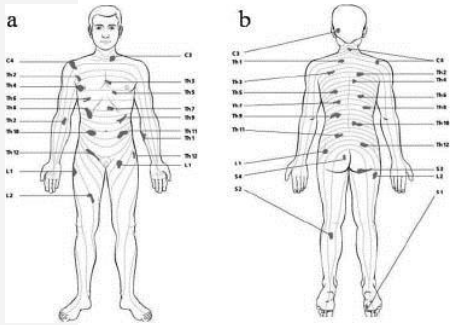

WIKIPEDIA
The Free Encyclopedia

Relaxace/Koncentrace/Pohyb

5 Tibeťanů

Jóga / Cchi-kung / Tai-chi

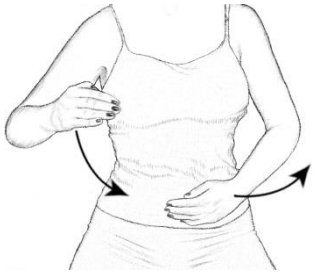

P©H

Mírou všech věcí je **člověk**

jsoucích,
že jsou,

a nejsoucích,
že nejsou.

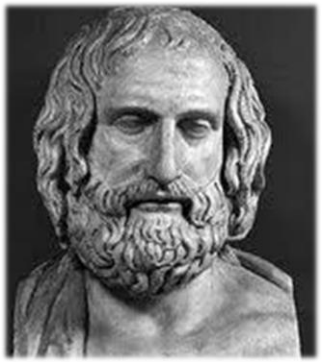

Prótagorás z Abdér

DODATKY,

DOPLŇKY,

RŮZNÉ …

PĚT DOHOD (Miguel&Jose Ruiz)

MIŘTE SLOVEM PŘESNĚ

Používejte slova přesně. Říkejte pouze to, co si myslíte.

Neužívejte slova proti sobě samým, nepoužívejte je ani k pomluvám.

NEBERTE SI NIC OSOBNĚ

Nemusíte se zabývat názory druhých lidí. To, co ostatní lidé říkají a dělají, není nic jiného, než projekce jejich vlastní reality, jejich vlastního snu. Pokud se osvobodíte od názorů a jednání ostatních lidí, nebudete již zbytečně trpět.

NEVYTVÁŘEJTE SI ŽÁDNÉ DOMĚNKY

Buďte odvážní, vyjadřujte svá přání a ptejte se na to, na co chcete znát odpověď.

Komunikujte s ostatními, abyste se vyhnuli nedorozumění, smutku a napětí.

VŽDY DĚLEJTE VŠE, JAK NEJLÉPE DOVEDETE

To nejlepší z vás závisí na tom, jak se cítíte. Za jakýchkoliv okolností dělejte vše, jak nejlépe dovedete.

BUĎTE SKEPTIČTÍ, ALE NASLOUCHEJTE

Nevěřte sami sobě, ani nikomu jinému. Pochybujte o všem, co slyšíte: Je to skutečně pravda?

Naslouchejte záměru, který je ukryt za slovy.

Paretovo pravidlo 80/20

obecné p

80%

týká se p

zákazníku

klíčového

Toto prav

Je prakti

italský ekonom, sociolog a politolog,
profesor na univerzitě v Lausanne. Kromě toho byl sociologem
a průkopníkem ekonometrie.

7 návyků vůdčích osobností

Stephen R. **Covey**

1. Buďte proaktivní
2. Začínejte s myšlenkou na konec
3. Dejte přednost důležitým věcem
4. Myslete způsobem výhra – výhra
5. Nejdříve se snažte pochopit, pak být pochopeni
6. Vytvářejte synergii
7. Ostření pily

Mind-maps aneb „Když je myšlení vidět“

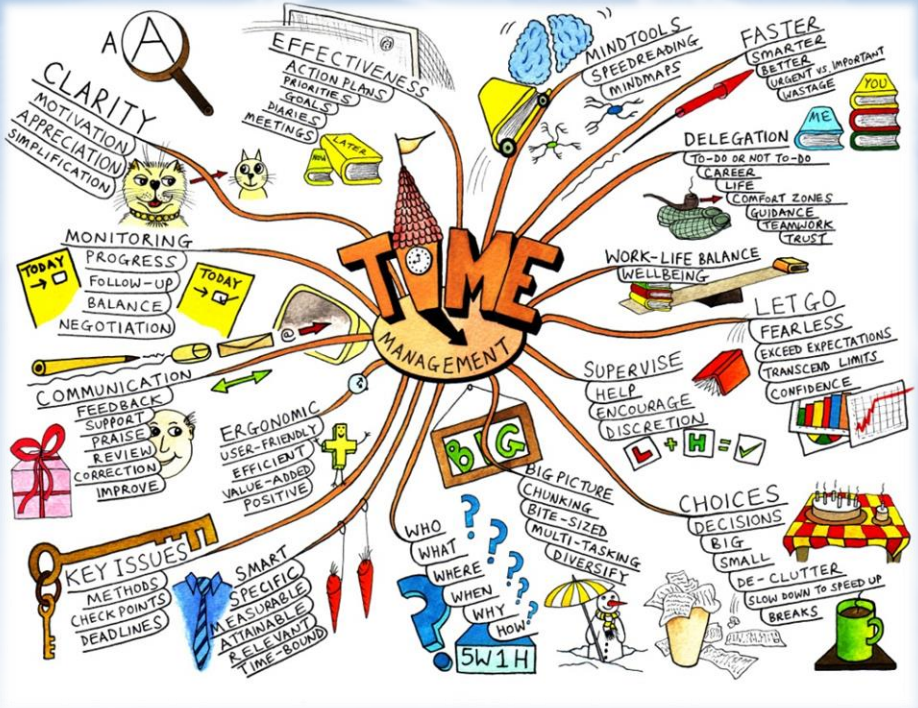

Role v týmu

DODATKY,

DOPLŇKY,

RŮZNÉ …

PRINCIPY

BURNOUT

PRINCIPY

VYHOŘET MŮŽE

JENOM TEN,

KDO HOŘÍ!

FAKTA

Herbert Freudenberger (1974) a Gail North (1985) burn-out proces a jeho rozdělení do 12 možných fází či projevů (bez nutné následnosti):

1. Nutkání dělat vše nejlépe a nejlépe sám/sama (The compulsion to perform oneself)

2. Stále více práce (Working harder), pocit nepostradatelnosti

3. Popírání svých osobních potřeb (Neglecting their needs)

4. Potlačování konfliktů (Displacement of conflicts), první tělesné symptomy

5. Proměna hodnot (Revision of values), práce nade vše

6. Popírání vznikajících problémů (Denial of emerging problems), uzavírání se do sebe, sarkasmus, iluze pracovního přetížení

7. Izolace, náhradní uspokojování dalšími závislostmi, ztráta směru a naděje (Withdrawal)

8. Zřetelné a (okolím) pozorovatelné změny v chování (Obvious behavioral changes)

9. Depersonalizace (Depersonalization), život se promění v sérií mechanických funkcí

10. Vnitřní pocit prázdnoty (Inner emptiness) naplňovaný „zvenčí“ (přejídání, kouření, promiskuita)

11. Deprese (Depression), vyčerpání, bezmoc a beznaděj, ztráta životního smyslu a směřování

12. Burnout syndrome
Fyzický a emocionální kolaps, nutná odborná pomoc (lékař, psycholog, personalista, soc. pracovník, právník …);
mohou se objevit sebevražedné myšlenky (jako úniková cesta z dané situace).

FAKTA

Burnout is a type of **psychological stress**. **Occupational burnout** or **job burnout** is characterized by *exhaustion, lack of enthusiasm and motivation, feelings of ineffectiveness*, and also may have the dimension of *frustration or cynicism*, and as a result *reduced efficacy* within the workplace.

The term burnout in psychology was coined by **Herbert Freudenberger** in his **1974 *Staff burnout***, based on his observation of drug addicts he helped who, with blank looks, stared at cigarettes until they burned out.

More recently the term **brownout** has been used in the business world to describe a less serious version of burnout. It refers to staff who are *disengaged and demotivated in their job role*.

Occupational burnout is typically and particularly found within ***human service professions***. Professions with high levels of burnout include *social workers, nurses, teachers, lawyers, engineers, medical practitioners, customer service representatives*, and *police officers*. One reason why burnout is so prevalent within the human services field is due in part to the high-stress work environment and emotional demands of the job.

FAKTA

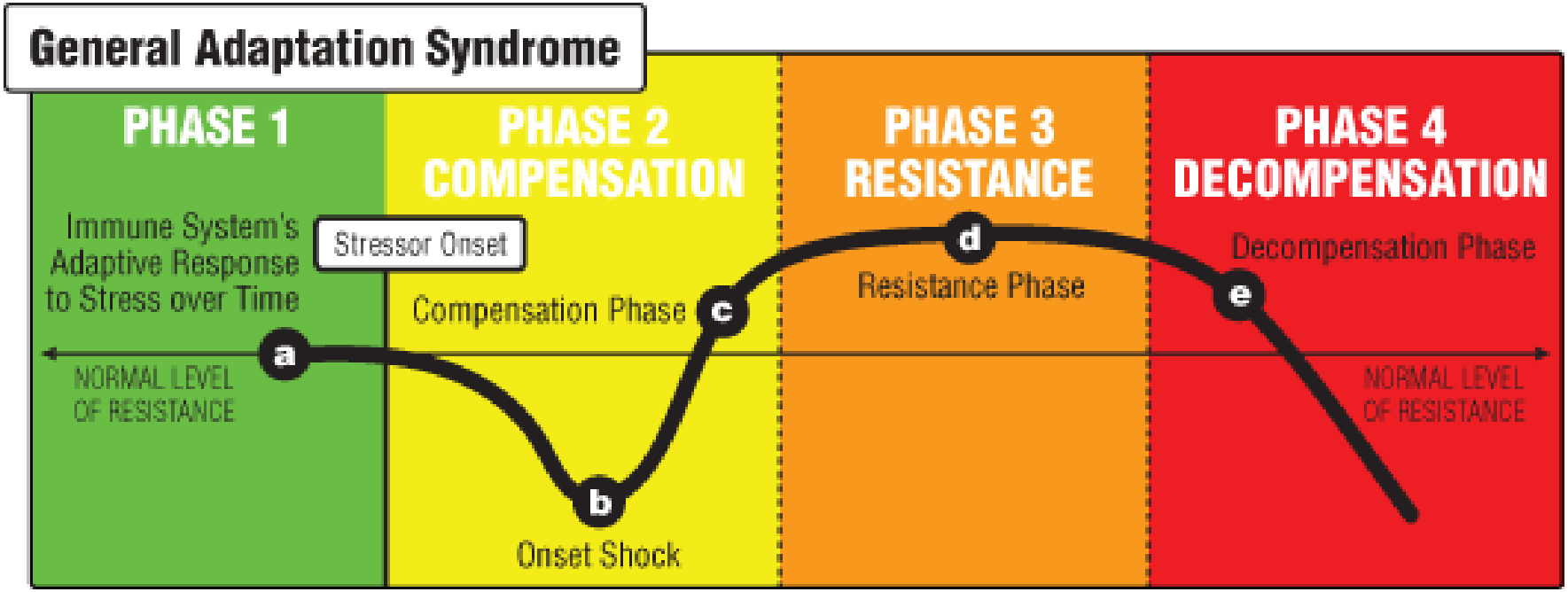
General Adaptation Syndrome
PHASE 1
PHASE 2
COMPENSATION
PHASE 3
RESISTANCE
PHASE 4
DECOMPENSATION
Immune System's
Adaptive Response
to Stress over Time
Stressor Onset
Compensation Phase
Resistance Phase
Decompensation Phase
a
b
c
d
e
NORMAL LEVEL
OF RESISTANCE
Onset Shock
NORMAL LEVEL
OF RESISTANCE

WORKLOAD
NO RECOGNITION
NOT ENOUGH SLEEP
BURN OUT
NO MEANING
NO WORK/LIFE BALANCE
NO COACHING
NO FEEDBACK

DODATKY,

DOPLŇKY,

RŮZNÉ …

ANTICIPACE

ÚZKOST

IMAGINACE

GBE

STRACH

Principy

MYŠLENKU NELZE ZASTAVIT.

LZE JI NAHRADIT jinou myšlenkou.

Systematická desenzibilizace

Joseph Wolpe, 1958

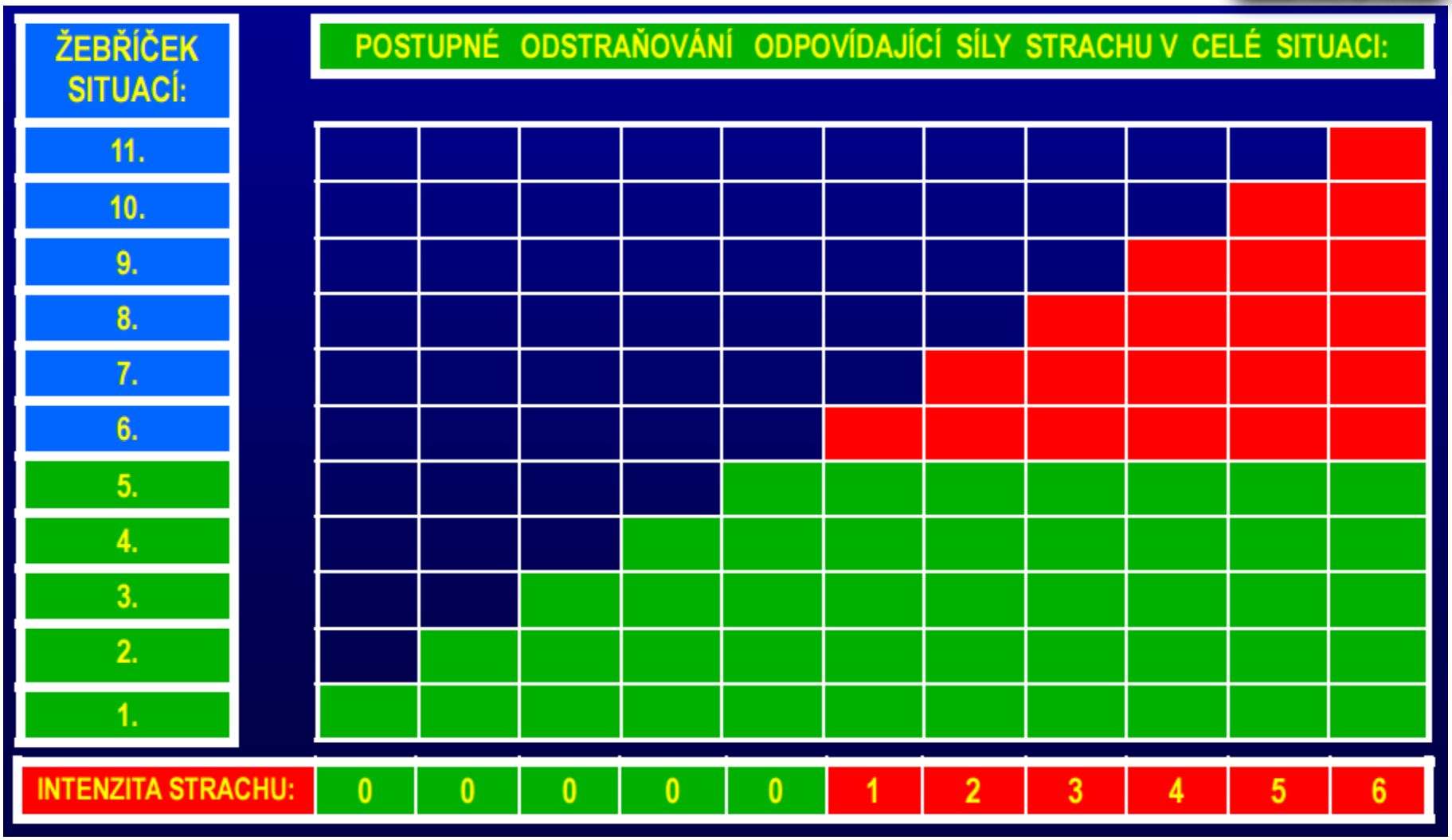

https://youtu.be/SDmWLTmtcz4

Vybrané zdroje

Grafy & Obrázky & Videa

www.youtube.com
www.ted.com
www.swgs.wilts.sch.uk
www.twistynoodle.com
www.joyjunction.org
www.clipartpanda.com
www.rothwellnesscenter.com
www.pinterest.com
www.food.gov.uk
clicdp.web.cern.ch
www.amandapair.com
www.dreaminsights.net
www.iqmindware.com
healthwise-everythinghealth.blogspot.com
visalakshiramani.wordpress.com
www.movementislife.be
http://melissagalt.com
https://en.wikipedia.org
www.shopanatomical.com
www.erler-zimmer.de
www.neurop.de
www.youtube.com/watch?v=xqKIjKyElmo
http://freevector.co

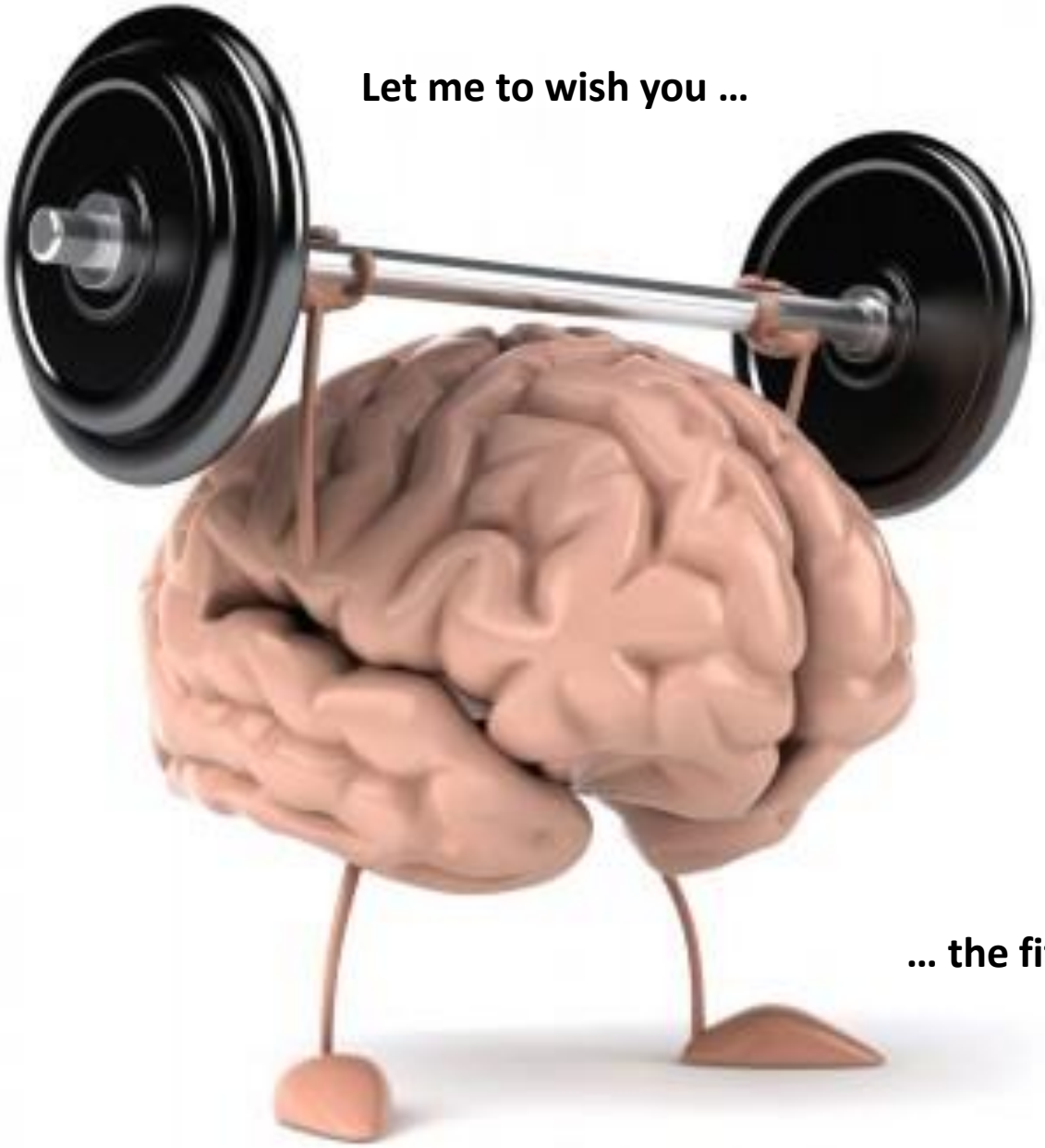

Let me to wish you …

… the fitness of the brain …

P©H

TAHÁK – vše na jedné stránce

neboli grafické shrnutí

http://down.hump.cz/MU/Stress_manag_TAHAK_PH.pdf